

UCHWAŁA NR LXXII/369/2024
RADY POWIATU W ŚRODZIE ŚLĄSKIEJ

z dnia 25 stycznia 2024 r.

w sprawie przyjęcia: „Powiatowy Program Stop Przemocy na lata 2024 - 2030”

Na podstawie art. 12 pkt 11, w związku z art. 4 ust. 1 pkt 3 ustawy z dnia 5 czerwca 1998 r. o samorządzie powiatowym (t. j. Dz. U. z 2022 r. poz. 1526 ze zm.) oraz art. 6 ust 3 pkt 1 i 2, art. 6 ust. 4 pkt 2 ustawy z dnia 29 lipca 2005 r. o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie (t. j. Dz. U. z 2021 r. poz. 1249 ze zm.) Rada Powiatu w Środzie Śląskiej uchwala, co następuje:

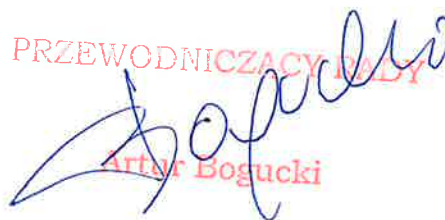
§ 1. Realizując zadania własne powiatu oraz zadania z zakresu administracji rządowej określone w ustawie z dnia 29 lipca 2005 r. o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie, przyjmuje się „Powiatowy Program Stop Przemocy na lata 2024 – 2030” w brzmieniu określonym w załączniku do niniejszej uchwały.

§ 2. Uchyla się „Powiatowy Program Przeciwdziałania Przemocy na lata 2021-2026” przyjęty Uchwałą XXX/172/2021 Rady Powiatu w Środzie Śląskiej z dnia 9 lutego 2021 r.

§ 3. Koordynację działań jednostek realizujących program, o którym mowa w § 1, powierza się Dyrektorowi Powiatowego Centrum Pomocy Rodzinie w Środzie Śląskiej.

§ 4. Wykonanie uchwały zleca się Zarządowi Powiatu w Środzie Śląskiej.

§ 5. Uchwała wchodzi w życie z dniem podjęcia z mocą obowiązującą od 1 stycznia 2024 roku.

PRZEWODNICZĄCY RADY

Artur Bogucki

Załącznik do
Uchwały LXXII/369/2024
Rady Powiatu w Środzie Śląskiej
z dnia 25 stycznia 2024 r.

POWIATOWY PROGRAM

NA LATA 2024–2030

**Powiat Średzki
2024**

Opracowany na podstawie
Rządowego Programu Przeciwdziałania Przemocy Domowej na lata 2024–2030

**Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie
w Środzie Śląskiej**
ul Wrocławska 2, 55-300 Środa Śląska
tel: 71 396 89 62 e-mail: pcpr@powiat-sredzki.pl www.pcpr.powiat-sredzki.pl

Wstęp

Konstytucja Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 2 kwietnia 1997 r. w art. 18, art. 47, art. 48 i art. 71 wskazuje, że instytucja rodziny, definiowana w systemie praw człowieka jako „naturalna i podstawowa komórka społeczeństwa” (art. 16 ust. 3 Powszechnej Deklaracji Praw Człowieka), jest objęta szczególną ochroną i opieką Rzeczypospolitej Polskiej, a jej dobro państwo ma obowiązek uwzględnić w swojej polityce społecznej.

Zadaniem instytucji i organizacji publicznych jest ochrona osób przed przemocą, również krzywdzeniem ze strony osób bliskich.

Ustrojową zasadą jest także szczególna pomoc ze strony władz publicznych dla rodzin znajdujących się w trudnej sytuacji materialnej i społecznej (art. 71 Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej). Rodziny doznające przemocy pozostają w trudnej sytuacji społecznej, co jest podstawą do udzielania im szczególnej pomocy przy użyciu metod i narzędzi określonych w obecnie obowiązującym porządku prawnym.

Badania empiryczne oraz doświadczenie wskazują, że prawidłowo funkcjonujące środowisko rodzinne jest optymalnym środowiskiem rozwoju i samorealizacji. Natomiast przemoc jest jednym z ważnych zagrożeń dla realizacji tej podstawowej funkcji rodziny, jak i dla samorealizacji każdego z jej członków.

Statystycznie większość osób doznających przemocy domowej stanowią kobiety. Innymi szczególnie wrażliwymi kategoriami osób doznających przemocy domowej są m.in.: małoletni, osoby starsze oraz osoby niepełnosprawne.

Szczególna ochrona i wsparcie powinny być dedykowane małoletnim, zarówno doznającym przemocy domowej, jak i będącym świadkami przemocy, którzy zgodnie ze zmianami ustawowymi są uznawani jako osoby doznające przemocy domowej.

SPIS TREŚCI

CZEŚĆ I

Diagnoza zjawiska przemocy w rodzinach na terenie Powiatu Średzkiego str. 5

CZEŚĆ II

Powiatowy program przeciwdziałania przemocy domowej i ochrony osób doznających przemocy domowej w Powiecie Średzkim na lata 2024 - 2030 str. 33

CZEŚĆ III

Program profilaktycznym mającym na celu udzielenie specjalistycznej pomocy, zwłaszcza w zakresie promowania i wdrożenia prawidłowych metod wychowawczych w stosunku do dzieci w rodzinach zagrożonych przemocą domową w Powiecie Średzkim na lata 2024 - 2030 str. 39

CZEŚĆ IV

Powiatowy program korekcyjno-edukacyjnych dla osób stosujących przemoc domową w Powiecie Średzkim na lata 2024-2030 str. 49

CZĘŚĆ I

Diagnoza zjawiska przemocy domowej na terenie Powiatu Średzkiego

SPIS TREŚCI

1. Definicje przemocy oraz specyfikacja zjawiska	str. 6
2. Zespół Interdyscyplinarny	str. 8
2.1 Osoby zgłaszające się do ośrodków pomocy społecznej z problemem przemocy	str. 13
2.2 Najczęstszy rodzaj zgłaszanych spraw w Ośrodkach Pomocy Społecznej	str. 16
3. Działania Powiatowego Centrum Pomocy Rodzinie w Środzie Śląskiej w oparciu o ustawę z dnia 12 marca 2004 roku o pomocy społecznej	str. 20
3.1 Zadania Powiatowego Centrum Pomocy Rodzinie w Środzie Śląskiej	str. 20

3.2 Strategia rozwiązywania problemów społecznych w Powiecie Średzkim	str. 21
3.3 Interwencja kryzysowa, poradnictwo specjalistyczne, udzielona pomoc psychologiczna	str. 23
3.4 Działania podejmowane wobec sprawców przemocy w rodzinie	str. 28
4. Spis tabel	str. 31

1. Definicje przemocy domowej oraz specyfikacja zjawiska.

Przemoc domowa określona jest w ustawie z dnia 29 lipca 2005 roku o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie w art. 2, określana jest jako *jednorazowe albo powtarzające się umyślne działanie lub zaniechanie, wykorzystujące przewagę fizyczną, psychiczną lub ekonomiczną, naruszające prawa lub dobra osobiste osoby doznającej przemocy domowej, w szczególności:*

- a) narażające tę osobę na niebezpieczeństwo utraty życia, zdrowia lub mienia,*
- b) naruszające jej godność, nietykalność cielesną lub wolność, w tym seksualną,*
- c) powodujące szkody na jej zdrowiu fizycznym lub psychicznym, wywołujące u tej osoby cierpienie lub krzywdę,*
- d) ograniczające lub pozbawiające tę osobę dostępu do środków finansowych lub możliwości podjęcia pracy lub uzyskania samodzielności finansowej,*
- e) istotnie naruszające prywatność tej osoby lub wzbudzające u niej poczucie zagrożenia, poniżenia lub udręczenia, w tym podejmowane za pomocą środków komunikacji elektronicznej;*

Osoba doznająca przemocy domowej według zapisów ustawy to:

- a) małżonka, także w przypadku gdy małżeństwo ustało lub zostało unieważnione, oraz jego wstępnych, zstępnych, rodzeństwo i ich małżonków,*
- b) wstępnych i zstępnych oraz ich małżonków,*

- c) *rodzeństwo oraz ich wstępnych, zstępnych i ich małżonków,*
- d) *osobę pozostającą w stosunku przysposobienia i jej małżonka oraz ich wstępnych, zstępnych, rodzeństwo i ich małżonków,*
- e) *osobę pozostającą obecnie lub w przeszłości we wspólnym pożyciu oraz jej wstępnych, zstępnych, rodzeństwo i ich małżonków,*
- f) *osobę wspólnie zamieszkującą i gospodarującą oraz jej wstępnych, zstępnych, rodzeństwo i ich małżonków,*
- g) *osobę pozostającą obecnie lub w przeszłości w trwałej relacji uczuciowej lub fizycznej niezależnie od wspólnego zamieszkiwania i gospodarowania,*
- h) *małoletniego – wobec których jest stosowana przemoc domowa.*

Osoba stosująca przemoc domową według zapisów ustawy to *pełnoletni, który dopuszcza się przemoc domowej wobec osób wyżej wymienionych.*

Świadek przemocy domowej to *osoba, która posiada wiedzę na temat stosowania przemocy domowej lub widziała akt przemocy domowej.*

Osoba doznająca przemocy domowej to *małoletni będący świadkiem przemocy domowej wobec wyżej wymienionych osób.*

Przemoc domowa charakteryzuje się tym, że:

- *jest intencjonalna* – jest zamierzonym działaniem człowieka i ma na celu kontrolowanie i podporządkowanie ofiary,
- *siły są nierównomierne* – w relacji jedna ze stron ma przewagę nad drugą. Ofiara jest słabsza, a sprawca silniejszy,
- *narusza prawa i dobra osobiste* – sprawca wykorzystuje przewagę siły, narusza podstawowe prawa ofiary (np. prawo do nietykalności fizycznej, godności, szacunku),
- *powoduje cierpienie i ból* – sprawca naraża zdrowie i życie ofiary na poważne szkody.

Przemoc ma tendencję do powtarzania się według zauważalnej prawidłowości. Cykl przemocy składa się zwykle z trzech następujących po sobie faz:

- ✓ fazy narastającego napięcia;
- ✓ fazy ostrej przemocy;
- ✓ fazy miodowego miesiąca.

Ta ostatnia faza sprawia, iż osoby dotknięte przemocą wycofują zawiadomienie o przestępstwie, ponieważ sprawca krótkotrwale zmienia swoją postawę i zachowanie. Najczęściej „cichymi” ofiarami przemocy są kobiety. To one, często z uwagi na lęk, poczucie niskiej wartości, odrzucenie, samotność, wstyd, przez długi czas ukrywają stosowanie wobec nich przemocy. Może wynikać to również z nieprawidłowo wyuczonych z domu rodzinnego wzorców, co wiąże się z dziedziczeniem nieprawidłowych zachowań i postaw.

Przemoc domowa jest problemem niedeterminowanym kontekstem regionalnym, społecznym, materialnym – dotyka ludzi niezależnie od miejsca zamieszkania i statusu społecznego. Jest doświadczeniem traumatycznym, którego skutkiem są zarówno bezpośrednie szkody na zdrowiu psychicznym i fizycznym, jak i poważne, długotrwałe problemy ujawniające się w życiu dorosłym, jako konsekwencje przemocy doświadczanej w dzieciństwie.

Konsekwencje przemocy są bliskie i odległe, wśród nich można wymienić:

- a) zaburzenia zachowania i adaptacyjne;
- b) zaburzenia psychiczne w tym zaburzenia osobowości;
- c) zaburzenia psychosomatyczne;
- d) urazy;
- e) śmierć na skutek odniesionych urazów;
- f) zaburzenia organiczne mózgu;
- g) samobójstwa;
- h) problemy z nauką;
- i) uzależnienia.

Destrukcyjna siła zjawiska przemocy niszczy cały system rodzinny, rozsadza go od środka, odbiera poczucie bezpieczeństwa oraz możliwość prawidłowego rozwoju najmłodszym członkom rodziny.

Stosowanie przemocy domowej ma swoje konsekwencje i odzwierciedlenie w społeczeństwie i kontaktach międzyludzkich. Z tego względu istotne jest dążenie do zbudowania interdyscyplinarnego systemu przeciwdziałania przemocy.

2. Zespół Interdyscyplinarny

Zapisy ustawy z dnia 29 lipca 2005 r. o przeciwdziałaniu przemocy domowej, określają zadania w zakresie przeciwdziałania przemocy domowej, w tym także dla gmin, które podejmują działania na rzecz przeciwdziałania przemocy domowej, w szczególności w ramach pracy w zespole interdyscyplinarnym.

Zespół to jedna z form pomocy rodzinom dotkniętym przemocą, w jego skład wchodzi specjaliści podejmujący się współpracy w celu udzielenia pomocy rodzinie. Działania Zespołu są skierowane do rodzin w kryzysie, których celem jest rozwiązanie konkretnego problemu. Jednocześnie Zespół dąży do przeciwdziałania następstwom zaistnienia problemu.

Zadaniem Zespołu Interdyscyplinarnego jest zintegrowane oddziaływanie na rodzinę i budowanie dla niej sieci wsparcia oraz wspomaganie dzieci poprzez wyposażanie rodziców w umiejętności związane z prawidłowym pełnieniem roli rodzica i członka rodziny.

Głównym celem Zespołu jest zintegrowanie działań instytucji lokalnych oraz zwiększenie efektywności podejmowanych działań interwencyjnych i pomocowych w momencie zaistniałego problemu.

Zespół Interdyscyplinarny ma możliwość tworzenia grup diagnostyczno-pomocowych. Przedstawiciele grupy spotykają się zarówno z osobami doznającymi przemocy jak i stosującymi przemoc i we współpracy z rodziną pracują nad zaplanowaniem i realizacją stosownej pomocy oraz jej monitoringiem.

Na terenie Powiatu Średzkiego swoją działalność prowadzi pięć Zespołów Interdyscyplinarnych, które działają przy każdym z ośrodków pomocy społecznej na terenie Powiatu Średzkiego tj.

1. Zespół Interdyscyplinarny w Kostomłotach,
2. Zespół Interdyscyplinarny w Miękinii,
3. Zespół Interdyscyplinarny w Środzie Śląskiej,
4. Zespół Interdyscyplinarny w Malczycach,
5. Zespół Interdyscyplinarny w Udaninie.

Poniższe zestawienie wskazuje na częstotliwość spotkań poszczególnych Zespołów Interdyscyplinarnych w okresie od dnia 01.01.2021 r. do 31.12.2023 r.

Tabela 1. Liczba spotkań Zespołu Interdyscyplinarnego w latach 2021-2023

Nazwa ośrodka pomocy społecznej	2021	2022	2023
<i>GOPS Środa Śląska</i>	3	3	4
<i>GOPS Miękinia</i>	4	4	6
<i>GOPS Malczyce</i>	5	4	5
<i>GOPS Udanin</i>	4	4	4
<i>GOPS Kostomłoty</i>	4	4	4
ŁĄCZNIE	20	19	23

Na podstawie analizy danych zawartych w Tabeli 1 należy stwierdzić, iż najwięcej spotkań Zespołu Interdyscyplinarnego odbyło się w Gminnym Ośrodku Pomocy Społecznej w Miękinii w 2023 roku, w liczbie 6 spotkań. Ponadto należy stwierdzić w oparciu o posiadane dane, że największa intensywność spotkań nastąpiła w roku 2023.

Poza tym, w ramach działalności Zespołów Interdyscyplinarnych są tworzone grupy diagnostyczno–pomocowe, które mają za zadanie, rozeznąć sytuację domową, realizować procedurę „Niebieskie Karty” w przypadku potwierdzenia podejrzenia występowania przemocy domowej, opracować plan pomocy wobec osoby doznającej przemoc i realizować działania w stosunku do osób stosujących przemoc.

W skład grupy diagnostyczno-pomocowej może wchodzić m.in.:

- pracownik socjalny jednostki organizacyjnej pomocy społecznej;
- funkcjonariusz Policji;
- pracownik socjalny specjalistycznego ośrodka wsparcia dla osób doznających przemocy domowej;
- asystent rodziny;
- nauczyciel wychowawca będący wychowawcą klasy lub nauczyciel znający sytuację domową małoletniego;
- osoby wykonujące zawód medyczny, w tym lekarz, pielęgniarka, położna lub ratownik medyczny;
- przedstawiciel gminnej komisji rozwiązywania problemów alkoholowych;
- pedagog, psycholog lub terapeuta.

Członkowie grupy diagnostyczno-pomocowej są obowiązani podnosić swoje kompetencje poprzez uczestnictwo w szkoleniach, w szczególności w zakresie pracy z osobą doznającą przemocy domowej oraz osobą stosującą przemoc domową.

Zgodnie z aktualnymi przepisami nastąpiły zmiany w zadaniach grup diagnostyczno-pomocowych, do których obecnie należy:

- monitorowanie sytuacji osób lub rodzin dotkniętych przemocą domową, a także zagrożonych jej wystąpieniem,
- w tym również po zakończeniu procedury “Niebieskiej Karty”,
- oraz możliwość pracy grupy diagnostyczno-pomocowej za pośrednictwem środków komunikacji elektronicznej.

Poniższa Tabela 2 wskazuje na częstotliwość powoływania grup diagnostyczno-pomocowych na terenie Powiatu Średzkiego.

Tabela 2. Liczba powołanych grup diagnostyczno-pomocowych powołanych w latach 2021-2023

Nazwa ośrodka pomocy społecznej	2021	2022	2023
<i>GOPS Środa Śląska</i>	175	141	139
<i>GOPS Miękinia</i>	36	35	50
<i>GOPS Malczyce</i>	38	35	24
<i>GOPS Udanin</i>	12	12	12
<i>GOPS Kostomłoty</i>	46	28	17
ŁĄCZNIE	307	251	242

Analizując dane zwarte w Tabeli 2 należy wskazać, iż w rozpatrywanym okresie, w roku 2021 we wszystkich Ośrodkach Pomocy Społecznej na terenie Powiatu Średzkiego, nastąpił wzrost częstotliwości powoływania grup roboczych. Najwięcej spotkań w liczbie 175 odbyło się w Gminnym Ośrodku Pomocy Społecznej w Środzie Śląskiej, a najmniej w Gminnym Ośrodku Pomocy Społecznej w Udaninie w liczbie 12.

Biorąc pod uwagę całość danych, należy zauważyć, że liczba spotkań jest zmienna, ale utrzymuje się wobec poszczególnych Ośrodków Pomocy Społecznej w zbliżonych liczbach. Jednocześnie nie można jednoznacznie zauważyć wzrostu lub spadku liczby powoływanych grup roboczych.

Tabela 3. Liczba rodzin objętych działaniami Zespołu Interdyscyplinarnego i grup diagnostyczno-pomocowych w latach 2021-2023

Nazwa ośrodka pomocy społecznej	2021	2022	2023
<i>GOPS Środa Śląska</i>	38	49	45
<i>GOPS Miękinia</i>	36	50	50
<i>GOPS Malczyce</i>	15	13	10
<i>GOPS Udanin</i>	8	5	4
<i>GOPS Kostomłoty</i>	46	27	21
ŁĄCZNIE	143	144	130

Interpretacja danych zawartych w powyższej Tabeli 3 potwierdza zauważoną przy analizie danych z Tabeli 2, tendencję wzrostową w roku 2022 w przypadku dwóch na pięć Ośrodków Pomocy Społecznej na terenie Powiatu Średzkiego, wobec których można zauważyć zwiększoną liczbę rodzin objętych działaniami Zespołu Interdyscyplinarnego i grup diagnostyczno-pomocowych.

Analizując całość danych zawartych w tabeli powyżej, zauważyć można porównywalną liczbę rodzin objętych pomocą Gminnych Ośrodków Pomocy Społecznej w Powiecie w poszczególnych latach, co oznacza niezmienną liczbę rodzin, które doświadczyły przemocy w powyższych latach.

2.1 Osoby zgłaszające się do Ośrodków Pomocy Społecznej z problemem przemocy

Kwestia przemocy w rodzinie od wielu lat uważana jest za istotny problem społeczny. Najczęściej ofiarami przemocy są kobiety i dzieci, czy też osoby starsze lub niepełnosprawne. Niestety bardzo dużym problemem jest to, że ludzie niechętnie przyznają się do przemocy, która jest wewnątrz ich rodziny czy to ze względu na poczucie wstydu czy też strach przez sprawcą.

Zmiany prawne przyczyniły się do coraz częstszego ujawniania występowania tego zjawiska oraz umożliwiły szybsze reagowanie na nie. Wbrew powszechnym przekonaniom i stereotypom zjawisko przemocy występuje we wszystkich grupach społecznych, niezależnie

od poziomu wykształcenia, czy też sytuacji materialnej. Nie dotyczy tylko i wyłącznie rodzin z problemami czy nieumiejętnościami radzenia sobie w społeczeństwie. Sama przemoc jest niczym innym jak demonstracją siły i chęci przejęcia kontroli nad drugą osobą. Powoduje ona u ofiar niską samoocenę, poczucie bezsilności i bezradności, ciągły niepokój, depresję oraz choroby związane ze stresem. Doznawanie lub bycie świadkiem przemocy przez dzieci prowadzi do nieodwracalnych skutków, które mogą objawić się dopiero w życiu dorosłym. Praca z ofiarami przemocy jest bardzo trudna oraz czasochłonna, wymagająca zaangażowania wielu instytucji i specjalistów.

Rodzina jest miejscem, w którym kształtuje się osobowość, system wartości i styl życia człowieka. Bardzo ważne są prawidłowe relacje wewnątrz rodziny, ochrona dóbr osobistych, zapewnienie poczucia bezpieczeństwa i odpowiednich warunków do rozwoju i życia. Aby rodzina funkcjonowała prawidłowo, państwo ma za zadanie dbać o swoich obywateli, stwarzając im dogodne warunki życia. W sytuacji kryzysowej niezbędne jest objęcie pomocą i wsparciem ofiar przemocy, a także podjęcie stanowczych działań wobec sprawców, by przemoc nie powtarzała się. Istnieje zatem bardzo widoczna potrzeba edukacji nie tylko ofiar ale i sprawców przemocy. Dlatego do zjawiska trzeba podejść kompleksowo i interweniować z każdej strony.

Tabela 4. Liczba osób doznających przemocy, które zgłosiły się do ośrodków pomocy społecznej w latach 2021-2023.

Nazwa ośrodka pomocy społecznej	2021	2022	2023
GOPS Środa Śląska	38	49	45
<i>kobiety</i>	32	43	35
<i>mężczyźni</i>	-	3	2
<i>dzieci</i>	6	6	8
<i>osoby starsze</i>	4	2	2

<i>osoby niepełnosprawne</i>	-	-	-
GOPS Miękinia	4	7	8
<i>kobiety</i>	3	5	5
<i>mężczyźni</i>	1	2	3
<i>dzieci</i>	0	0	0
<i>osoby starsze</i>	0	0	0
<i>osoby niepełnosprawne</i>	0	0	0
GOPS Malczyce	0	0	0
<i>kobiety</i>	0	0	0
<i>mężczyźni</i>	0	1	0
<i>dzieci</i>	0	0	0
<i>osoby starsze</i>	0	0	0
<i>osoby niepełnosprawne</i>	0	0	0
GOPS Udanin	8	5	4
<i>kobiety</i>	5	4	3
<i>mężczyźni</i>	1	1	0
<i>dzieci</i>	1	0	0
<i>osoby starsze</i>	1	0	0
<i>osoby niepełnosprawne</i>	0	0	1
GOPS Kostomłoty	50	39	29
<i>kobiety</i>	25	21	15
<i>mężczyźni</i>	4	1	2
<i>dzieci</i>	17	12	9
<i>osoby starsze</i>	3	5	3
<i>osoby</i>	1	-	-

<i>niepełnosprawne</i>			
ŁĄCZNIE	100	100	86

Statystycznie większość ofiar przemocy w rodzinie stanowią kobiety, a w dalszej kolejności osoby małoletnie, osoby starsze, osoby z niepełnosprawnościami. Bardzo często ofiarami przemocy domowej są też dzieci będące świadkami.

Niestety uzyskane dane z Gminnych Ośrodków Pomocy Społecznej w omawianym okresie wskazują i potwierdzają, iż przemocy głównie doznają kobiety. Liczba ta jest wielokrotnie wyższa niż liczba mężczyzn doznających przemocy. Analizując te dane, można wnioskować, iż w większości zgłaszanych przypadków, osobami stosującymi przemoc wobec innych członków rodziny są mężczyźni.

Liczba osób doznających przemocy, które zgłosiły się do ośrodków pomocy społecznej w latach 2021-2023 jest wysoka. Jeszcze bardziej niepokojący jest fakt, iż łączna liczba osób doznających przemocy, które zgłosiły się do Ośrodków Pomocy Społecznej wykazuje wysoki poziom.

Wśród osób doznających przemocy, niestety pojawiły się także takie grupy jak dzieci, osoby starsze oraz niepełnosprawni. Nie budzi wątpliwości fakt, że zadaniem państwa jest ochrona rodziny przed zagrożeniami płynącymi z zewnątrz i wewnątrz, w tym zwłaszcza przed przemocą ze strony osób najbliższych. Rodziny dotknięte przemocą pozostają w trudnej sytuacji społecznej, co jest podstawą do udzielania im szczególnej pomocy przy użyciu metod i narzędzi określonych w obecnie obowiązującym porządku prawnym.

Przemoc w rodzinie jest jednym z podstawowych zagrożeń zarówno dla rodzin rozumianych jako instytucja, podlegająca ochronie i opiece państwa, jak i dla ich poszczególnych członków.

2.2 Najczęstszy rodzaj zgłaszanych spraw w Ośrodkach Pomocy Społecznej

W oparciu o dostępne źródła można wyróżnić następujące rodzaje przemocy:

- *przemoc fizyczna*, którą są wszelkie działania polegające na użyciu siły i prowadzące do naruszenia nietykalności cielesnej, nieprzypadkowych urazów, zranień, stłuczeń, złamań czy zasinień;
- *przemoc psychiczna* to umyślne działania wykorzystujące nie siłę fizyczną, lecz mechanizmy psychologiczne, powodujące zachwianie pozytywnego obrazu własnej osoby u ofiary, obniżenie u niej poczucia własnej wartości, pojawienie się stanów lękowych i nerwicowych;
- *przemoc seksualna* polega na wymuszaniu niechcianych przez ofiarę zachowań w celu zaspokojenia potrzeb seksualnych sprawcy;
- *przemoc ekonomiczna* to działania prowadzące do całkowitego finansowego uzależnienia ofiary od sprawcy;
- *zaniedbanie* polega na niezaspokajaniu potrzeb emocjonalnych i fizycznych, najczęściej osób dorosłych wobec dzieci; niejednokrotnie wyraża się ona w odrzuceniu emocjonalnym dziecka, braku zainteresowania jego rozwojem lub problemami.

W oparciu o dane z Gminnych Ośrodków Pomocy Społecznej w Powiecie Średzkim, przeanalizowano zjawisko przemocy w kontekście częstotliwość wszczynania procedury Niebieskich Kart. Rozpatrując problematykę zjawiska przemocy domowej warto dokonać analizy liczby założonych kart i wszczętych postępowań. Poniższa Tabela 5 przedstawia istotę problemu.

Tabela 5. Liczbowe zestawienie ilości Niebieskich Kart założonych w poszczególnych Ośrodkach Pomocy Społecznej

Nazwa ośrodka pomocy społecznej	2021	2022	2023
GOPS Środa Śląska	38	49	45
GOPS Miękinia	4	8	7

<i>GOPS Malczyce</i>	10	15	10
<i>GOPS Udanin</i>	8	5	4
<i>GOPS Kostomłoty</i>	33	20	14
ŁĄCZNIE	93	97	80

Problematyka przemocy jest trudna, a praca z ofiarami i sprawcami przemocy jest długoterminowa, więc wymaga szczególnej analizy. Jednocześnie wymaga poświęcenia i nakładu sił zarówno funkcjonariuszy policji, pracowników ośrodków pomocy społecznej oraz innych podmiotów udzielających wsparcia w razie potrzeby osobom dotkniętym przemocą.

W analizowanym okresie, celem uwidocznienia skali i zjawiska przemocy, podjęto próbę przeanalizowania zestawienia liczbowego dotyczącego korzystania osób z punktów wsparcia i poradnictwa specjalistycznego dla osób dotkniętych przemocą w Ośrodkach Pomocy Społecznej.

Tabela 6. Zestawienie liczbowe dotyczące osób dotkniętych przemocą korzystających z poradnictwa specjalistycznego dla osób dotkniętych przemocą

Nazwa ośrodka pomocy społecznej	2021	2022	2023
<i>GOPS Środa Śląska</i>	25	25	89
<i>wsparcie psychologiczne</i>	25	25	89
<i>wsparcie prawne</i>	-	-	-
<i>wsparcie w postaci ośrodka interwencji kryzysowej</i>	-	-	-
<i>GOPS Miękinia</i>	30	42	32

wsparcie psychologiczne	19	29	18
wsparcie prawne	11	13	14
wsparcie w postaci ośrodka interwencji kryzysowej	0	0	0
GOPS Malczyce	15	11	8
wsparcie psychologiczne	8	5	5
wsparcie prawne	7	6	3
wsparcie w postaci ośrodka interwencji kryzysowej	0	0	0
GOPS Udanin	8	8	4
wsparcie psychologiczne	8	5	4
wsparcie prawne	0	0	0
wsparcie w postaci ośrodka interwencji kryzysowej	0	0	0
GOPS Kostomłoty	7	2	3
wsparcie psychologiczne	7	2	3
wsparcie prawne	-	-	-
wsparcie w postaci ośrodka interwencji kryzysowej	-	-	-
ŁĄCZNIE	100	88	136

Analizując dane zawarte w powyższym zestawieniu, należy wskazać na duże zainteresowanie szukaniem pomocy instytucjonalnej, na co mają wpływ działania zwiększające świadomość społeczną, kampanie przeciwdziałania występowaniu zjawiska przemocy, informacje w lokalnej prasie lub mediach. Powyższe dane potwierdzają zasadność świadczenia wsparcia w ramach specjalistycznego poradnictwa. Jednocześnie należy podkreślić, iż pomoc specjalistyczna dotyczy głównie wsparcia psychologicznego i prawnego.

Analizując dane dotyczące działań profilaktycznych prowadzonych przez Ośrodki Pomocy Społecznej na terenie Powiatu Średzkiego, należy podkreślić, iż na przełomie lat 2021-2023 Gminne Ośrodki Pomocy Społecznej w ramach działań prewencyjnych i profilaktyki:

- prowadziły kolportaż ulotek, plakatów i poradników,
- zamieszczały artykuły i informacje na stronach internetowych,
- udostępniały na swoich stronach internetowych dla osób pokrzywdzonych druki, plakaty, informacje,
- współpracowały z członkami zespołów interdyscyplinarnych celem prowadzenia monitoringu na rzecz osób poszkodowanych,
- zespoły interdyscyplinarne kierowały osoby do programu korekcyjno-edukacyjnego.

3. Działania Powiatowego Centrum Pomocy Rodzinie w Środzie Śląskiej w oparciu o ustawę z dnia 12 marca 2004 roku o pomocy społecznej

3.1 Zadania Powiatowego Centrum Pomocy Rodzinie w Środzie Śląskiej

Pomoc społeczna jest instytucją polityki społecznej państwa. W Powiecie Średzkim zadania z zakresu pomocy społecznej i polityki prorodzinnej, rehabilitacji społecznej i zawodowej osób niepełnosprawnych oraz wynikające z potrzeb środowiska lokalnego realizuje min. Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie w Środzie Śląskiej.

Zgodnie z art. 19 ustawy z dnia 12 marca 2004 roku o pomocy społecznej do zadań Powiatu należy min :

1. opracowanie i realizacja powiatowej strategii rozwiązywania problemów społecznych, ze szczególnym uwzględnieniem programów pomocy społecznej, wspierania osób niepełnosprawnych i innych, których celem jest integracja osób i rodzin z grup szczególnego ryzyka – po konsultacji z właściwymi terytorialnie gminami;
2. prowadzenie specjalistycznego poradnictwa;
3. przyznawanie pomocy pieniężnej na usamodzielnienie oraz na kontynuowanie nauki osobom opuszczającym domy pomocy społecznej dla dzieci i młodzieży niepełnosprawnych intelektualnie, domy dla matek z małoletnimi dziećmi i kobiet w ciąży oraz okręgowe ośrodki wychowawcze, zakłady poprawcze, schroniska dla nieletnich, specjalne ośrodki szkolno-wychowawcze, specjalne ośrodki wychowawcze, młodzieżowe ośrodki socjoterapii zapewniające całodobową opiekę lub młodzieżowe ośrodki wychowawcze;
4. pomoc w integracji ze środowiskiem osób mających trudności w przystosowaniu się do życia, młodzieży opuszczającej domy pomocy społecznej dla dzieci i młodzieży niepełnosprawnych intelektualnie, domy dla matek z małoletnimi dziećmi i kobiet w ciąży oraz okręgowe ośrodki wychowawcze, zakłady poprawcze, schroniska dla nieletnich, specjalne ośrodki szkolno-wychowawcze, specjalne ośrodki wychowawcze, młodzieżowe ośrodki socjoterapii zapewniające całodobową opiekę lub młodzieżowe ośrodki wychowawcze, mających braki w przystosowaniu się;
5. prowadzenie ośrodków interwencji kryzysowej;

Szczegółowa charakterystyka realizowanych przez Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie w Środzie Śląskiej zadań w ramach pomocy społecznej, w oparciu o ten program, zostanie przedstawiona odnośnie niżej wymienionych aspektów tematycznie. Natomiast szczegółowo zostanie przeanalizowana w wymaganym zakresie.

3.2 Strategia rozwiązywania problemów społecznych w Powiecie Średzkim

Samorządy lokalne działające w warunkach gospodarki rynkowej, cechującej się dużą dynamiką zmian i niepewnością co do ich kierunków, muszą posiadać zdolność do wczesnego rozpoznawania zagrożeń, jak i dostrzegania pojawiających się szans. W takich warunkach istotnego znaczenia nabiera zarządzanie strategiczne, które oparte na opracowaniu wdrażaniu i kontroli realizacji planów strategicznych, umożliwia dostosowanie funkcjonowania jednostek terytorialnych do zmian zachodzących w otoczeniu. Na poziomie zarządzania lokalnego (powiatowego), w zakresie polityki społecznej, podstawową rolę wśród tego typu planów pełni strategia integracji i rozwiązywania problemów społecznych.

Strategia pozwala na racjonalizację lokalnej polityki społecznej. Określa misję oraz wyznacza cele strategiczne i działania, których wdrożenie powinno w znaczny sposób przyczynić się do rozwiązywania wielu problemów społecznych i zminimalizować ich skutki. Dokument stanowi zatem podstawę do realizacji stosunkowo trwałych wzorów interwencji społecznych, które mają przyczynić się do poprawy warunków życia mieszkańców, w szczególności tych którzy są zagrożeni marginalizacją i wykluczeniem społecznym a także doprowadzić do integracji społecznej.

Powiatowa strategia integracji i rozwiązywania problemów społecznych jest dokumentem szczegółowym. Zawierając bowiem założenia polityki społecznej uwzględniające kompetencje samorządu powiatowego, bierze pod uwagę przesłanki wynikające z sytuacji panującej na szczeblu gminnym. Dlatego też dokument przygotowany dla Powiatu, sygnalizuje problemy społeczne występujące w gminach wchodzących w jego skład, wskazując rozwiązania o charakterze systemowym pozostające poza kompetencjami samorządu gminnego.

Opracowana na lata 2021 – 2026 strategia zawiera cele i zadania do realizacji:

1. Cel strategiczny - Wspieranie rodzin oraz zapewnienie opieki dzieciom i młodzieży, określający cele operacyjne:

- a. Pomoc rodzinom w wypełnianiu podstawowych funkcji oraz dzieciom pozbawionym opieki.
  - b. Wsparcie dzieci i młodzieży w kształceniu i wszechstronnym rozwoju, w tym dotkniętych niepełnosprawnością.
  - c. Pomoc wychowankom opuszczającym rodziny zastępcze i placówki opiekuńczo - wychowawcze.
  - d. Przeciwdziałanie uzależnieniom i przemocy w rodzinie.
2. Cel strategiczny - Aktywizacja osób zagrożonych wykluczeniem społecznym, w tym cele operacyjne:
- a. Wsparcie osób bezrobotnych i poszukujących pracy.
  - b. Pomoc ubogim, zagrożonym bezdomnością i bezdomnym.
3. Cel strategiczny - Zwiększenie udziału osób starszych i niepełnosprawnych w życiu społecznym i zawodowym, w tym cele operacyjne:
- a. Usprawnianie osób starszych i zapewnienie im właściwej opieki.
  - b. Ograniczenie skutków niepełnosprawności oraz aktywizacja społeczna i zawodowa osób niepełnosprawnych.
4. Podniesienie poziomu bezpieczeństwa w Powiecie, poprzez cele operacyjne:
- a. Przeciwdziałanie przestępczości, w tym wśród nieletnich.
  - b. Zwiększenie poczucia bezpieczeństwa mieszkańców.
5. Zwiększenie aktywności społecznej i obywatelskiej w oparciu o cele operacyjne:
- a. Rozwój kadr i służb pomocowych oraz rozwijanie infrastruktury socjalnej.
  - b. Wspieranie instytucji społeczeństwa obywatelskiego.
  - c. Rozwój ekonomii społecznej.

3.3 Interwencja kryzysowa, poradnictwo specjalistyczne, udzielona pomoc psychologiczna

Działania z zakresu pomocy społecznej z mocy ustawy wykonują organy administracji rządowej i samorządowej. Współpracują w tym zakresie z organizacjami społecznymi, kościołem katolickim, innymi kościołami, związkami wyznaniowymi, fundacjami, stowarzyszeniami, pracodawcami oraz osobami fizycznymi i prawnymi.

Pomoc społeczna ingeruje wtedy, gdy osoba lub rodzina nie jest w stanie własnymi siłami przezwyciężyć swoich trudnych sytuacji życiowych. Celem pomocy społecznej jest zaspokajanie niezbędnych potrzeb życiowych osób i rodzin oraz umożliwianie im bytowania w warunkach odpowiadających godności człowieka. Zakłada się, że pomoc społeczna powinna w miarę możliwości doprowadzać do życiowego uaktywnienia osoby korzystającej ze świadczeń, a także jej integracji ze środowiskiem społecznym.

W oparciu o Uchwałę nr 317/2018 Zarządu Powiatu w Środzie Śląskiej z dnia 12 października 2018 r. w sprawie ustalenia regulaminu organizacyjnego Powiatowego Centrum Pomocy Rodzinie w Środzie Śląskiej, w strukturze Powiatowego Centrum Pomocy Rodzinie w Środzie Śląskiej wyodrębniono Ośrodek Interwencji Kryzysowej.

Zgodnie z art. 47 ustawy z dnia 12 marca 2004 r. o pomocy społecznej Ośrodek Interwencji Kryzysowej w Środzie Śląskiej prowadzi *interwencję kryzysową*, która stanowi zespół interdyscyplinarnych działań podejmowanych na rzecz osób i rodzin będących w stanie kryzysu. Celem interwencji kryzysowej jest przywrócenie równowagi psychicznej i umiejętności samodzielnego radzenia sobie, a dzięki temu zapobieganie przejściu reakcji kryzysowej w stan chronicznej niewydolności psychospołecznej;

Najważniejszym zadaniem interwencji kryzysowej jest skuteczne pomaganie ludziom znajdującym się okresowo w trudnych sytuacjach życiowych, zagrażających ich codziennej egzystencji. Pracownicy poprzez interwencję, właściwą diagnozę wstępną, a później konsekwentnie ustalone wspólnie z klientem środki zaradcze, planują zmniejszyć następstwa urazowych zdarzeń i powstrzymać przemoc.

Interwencją zostają objęte rodziny, w których występują następujące problemy:

- przemoc domowa,
- nadużywanie lub uzależnienie od środków psychoaktywnych,
- bezradność osób dorosłych w sprawach opiekuńczo – wychowawczych ,
- zaburzenia rozwojowe, emocjonalne, adaptacyjne przejawiane przez dzieci i młodzież,
- choroba psychiczna jednego z członków rodziny,
- inne kryzysy, u źródeł których tkwią: choroba somatyczna w rodzinie.

Osoby ubiegające się o pomoc w ramach interwencji kryzysowej, zostaną objęte pomocą, przy jednoczesnym podkreśleniu posiadania możliwości skorzystania z zaplecza wsparcia w postaci posiadanych zawartych porozumień celem udzielania specjalistycznej pomocy, w tym także w ramach schronienia.

Przy Powiatowym Centrum Pomocy Rodzinie w Środzie Śląskiej w dalszym ciągu funkcjonuje Ośrodek Interwencji Kryzysowej, w ramach, którego można otrzymać pomoc socjalną oraz psychologiczną, a także osoby są kierowane do punktu nieodpłatnej pomocy prawnej. Z dniem 01.01.2020 r. na terenie Powiatu Średzkiego przestało funkcjonować wyznaczone przy Ośrodku Interwencji Kryzysowej miejsce noclegowe. Celem zapewnienia mieszkańcom Powiatu Średzkiego, wymagającym pomocy w zakresie specjalistycznej usługi między innymi psychologiczno-terapeutycznej oraz w zależności od potrzeb – poradnictwa prawnego i socjalnego zapewnienia im schronienia, Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie w Środzie Śląskiej Centrum zawarło stosowne porozumienia tj.:

- z Powiatem Oławskim, który przyjął wykonanie zadanie pozostawania w gotowości oraz zapewnienia mieszkańcom z terenu Powiatu Średzkiego będących w stanie kryzysu:

a) pomocy psychologicznej, terapeutycznej, poradnictwa socjalnego i prawnego,

b) w sytuacjach uzasadnionych czasowego schronienia do 3 miesięcy,

w ramach działającego Powiatowego Ośrodka Interwencji Kryzysowej w Oławie,

- z Powiatem Lubańskim, który przyjął wykonanie zadania polegającego na pozostawaniu w gotowości oraz zapewnieniu mieszkańcom z terenu Powiatu Średzkiego, całodobowego, okresowego pobytu matkom z małoletnimi dziećmi i kobietom w ciąży, a także ojcom z małoletnimi dziećmi i innym osobom sprawującym opiekę nad dziećmi, pomocy w zakresie specjalistycznych usług między innymi psychologiczno-terapeutycznych oraz w zależności od potrzeb – poradnictwa prawnego i socjalnego, w ramach działającego Ośrodka Wsparcia – Dom dla matek z małoletnimi dziećmi i kobiet w ciąży.

Ponadto do zadań Powiatowego Centrum Pomocy Rodzinie w Środzie Śląskiej należy prowadzenie *specjalistycznego poradnictwa*, w szczególności prawne, psychologiczne i rodzinne. Świadczone ono jest osobom i rodzinom, które mają trudności lub wykazują potrzebę wsparcia w rozwiązywaniu swoich problemów życiowych, bez względu na posiadany dochód:

- poradnictwo prawne realizuje się przez udzielanie informacji o obowiązujących przepisach z zakresu prawa rodzinnego i opiekuńczego, zabezpieczenia społecznego, ochrony praw lokatorów,
- poradnictwo psychologiczne realizuje się przez procesy diagnozowania, profilaktyki i kierowania na terapie,
- poradnictwo rodzinne obejmuje problemy funkcjonowania rodziny, w tym problemy opieki nad osobą niepełnosprawną, a także kierowanie na terapię rodzinną.

Osoby doświadczające owych problemów, wymagają zastosowania profesjonalnych procedur, skutecznie ich wspierających na drodze do odzyskania równowagi i autonomii. Forma udzielanej pomocy zależy od rodzaju problemu, niemniej jednak w większości zgłaszanych problemów udzielanie pomocy odbywało się zgodnie z najważniejszymi aspektami podstawowej procedury interwencyjnej:

- zapewnienie bezpieczeństwa
- dostarczenie wsparcia
- ocena stanu klienta i rozmiaru kryzysu

- określenie kryzysowego problemu
- przegląd i analiza możliwości rozwiązania problemu
- sformułowanie planów rozwiązania kryzysu
- uzyskanie zobowiązania klienta do realizacji owych planów.

W konsekwencji tak zastosowanych kroków część osób potrafiła odzyskać stabilność oraz autonomię w funkcjonowaniu, ale były też osoby, które wymagały dalszej opieki specjalistycznej. W związku z tym, w zależności od stanu i problemu podejmowane są dalsze kroki, w postaci skierowania do odpowiednich instytucji specjalistycznych lub podjęcia indywidualnej pracy. Wobec zgłaszanych problemów dalsza pomoc wygląda następująco:

- przemoc domowa – specjalistyczny ośrodek wsparcia dla ofiar przemocy w rodzinie, ośrodki pomocy społecznej oraz indywidualna praca nad problemem,
- uzależnienia i współuzależnienia – poradnia uzależnień, leczenie szpitalne,
- choroba psychiczna – poradnia zdrowia psychicznego a także terapia indywidualna i szpitale psychiatryczne.

Osoby zainteresowane uzyskiwały pomoc i wsparcie poprzez indywidualne rozmowy oraz informowanie o formach pomocy oferowanych przez instytucję działające na głównie terenie Powiatu Średzkiego oraz całego kraju. W omawianym okresie działalność specjalistyczna polegała na:

- udzielaniu porad i doradztwie indywidualnym (wywiady, rozmowy),
- udzielaniu porad i prowadzeniu rozmów indywidualnych z dziećmi, ich rodzicami i opiekunami,
- kontakcie z wychowawcami i pedagogami szkół, pracownikami ośrodków pomocy społecznej, kuratorami sądowymi,
- pracy socjalnej – porady socjalne, wywiady środowiskowe, prowadzenie dokumentacji interwencji,
- udzielaniu porad przez psychologa - uczestniczyły w nich zarówno osoby dorosłe jak i dzieci. Zgłaszane problemy dotyczyły: myśli samobójczych, przeżywania

żałoby, zaburzonej relacji w rodzinie, trudności wychowawczych, przemocy w rodzinie, konfliktów małżeńskich, rozwodu oraz uzależnień.

- udzielaniu porad prawnych,
- osobom zainteresowanym udzielano pomocy w załatwieniu spraw urzędowych, w tym pisaniu pism urzędowych (tj.: wniosek o przywrócenie władzy rodzicielskiej, pozew o alimenty, pozew o rozwód, wniosek o przydział mieszkania),
- ponadto informowano o aktualnie obowiązujących przepisach prawnych w różnych dziedzinach.

W trakcie udzielania pomocy psychologicznej była kontynuowana współpraca z ośrodkami pomocy społecznej, poradnią uzależnień, zespołem kuratorów sądowych, oddziałami szpitalnymi dla psychicznie chorych oraz pracownikami szkół w powiecie w celu udzielenia wszechstronnej pomocy w problemach zgłaszanych przez wnioskodawców.

Doświadczenia kryzysowe obejmują różne sfery funkcjonowania wewnętrznego i zewnętrznego jednostki, dlatego też interdyscyplinarność oddziaływań interwencyjnych jest niezmiernie ważna przy udzielaniu wsparcia i pomocy osobom dotkniętym wszelkimi kryzysami. Stąd, współpraca między instytucjami jest koniecznym elementem w pracy społecznej. Niemniej jednak, system komunikacji pomiędzy służbami działającymi na rzecz pomocy rodzinie wciąż nie jest wystarczająco zintegrowany na realizacji wspólnego celu. Ponadto, wszechstronność problemów z jakimi borykają się mieszkańcy powiatu, niejednokrotnie przerasta możliwości pojedynczej jednostki do udzielenia właściwej pomocy psychologicznej. Współpraca z innymi organami oraz możliwość konsultacji ze specjalistami z tej samej dziedziny jest niezbędnym elementem poradnictwa.

Poniżej zestawienie zakresu działań psychologa zatrudnionego w Powiatowym Centrum Pomocy Rodzinie w Środzie Śląska realizowane na bieżąco:

- * zapewnienie poradnictwa rodzinom zastępczym zawodowym, niezawodowym i spokrewnionym oraz prowadzącym rodzinne domy dziecka, które ma na celu zachowanie

i wzmocnienie ich kompetencji oraz przeciwdziałanie zjawisku wypalenia zawodowego,

- * udzielanie pomocy i wsparcia rodzinom zastępczym i prowadzącym rodzinne domy dziecka w realizacji zadań wynikających z zapisów ustawy o wspieraniu rodziny i pieczy zastępczej,
- * dokonywanie okresowej oceny sytuacji dziecka przebywającego w pieczy zastępczej,
- * przeprowadzanie badań psychologicznych dla opiekunów rodzin zastępczych,
- * przeprowadzanie badań psychologicznych dla opiekunów rodzin zastępczych,
- * prowadzenie konsultacji, poradnictwa z osobami sprawującymi pieczę zastępczą oraz z dziećmi przebywającymi w rodzinach zastępczych,
- * prowadzenie szkoleń dla rodzin zastępczych, prowadzących rodzinne domy dziecka, dyrektorów placówek opiekuńczo-wychowawczych typu rodzinnego,
- * podejmowanie wszechstronnej współpracy z sądem, szkołami, ośrodkami pomocy społecznej oraz z innymi instytucjami działającymi w systemie opieki nad dzieckiem i rodziną.

3.4 Działania podejmowane wobec sprawców przemocy w rodzinie

Przemoc jest zjawiskiem niezwykle powszechnym. Można się z nią zetknąć nie tylko w filmach i programach informacyjnych, ale niestety coraz częściej na ulicy, w szkole i we własnym domu. Przemoc w rodzinie jest tym rodzajem przemocy w stosunku do osób bliskich, której ujawnienie jest wyjątkowo trudne. Przemoc kierowana jest głównie ku osobom zależnym i określona jest jako zespół atakujących, nadzorujących i kontrolujących zachowań o charakterze fizycznym, seksualnym i emocjonalnym, których celem jest zniewolenie ofiary, wyeliminowanie jej suwerenności, podporządkowanie jej myśli i działań, żądaniom i potrzebom sprawcy.

Sprawcy przemocy na ogół starają się znajdować uzasadnienie dla aktów przemocy. Szczególnie dotyczy to negowania osobistej odpowiedzialności za wyrządzone szkody i obciążenia odpowiedzialnością ofiary. Postępowanie sprawców dodatkowo bywa wspierane przez czynniki kulturowe. Przez wieki bowiem przemoc w stosunku do kobiet i dzieci była akceptowana nie tylko obyczajowo, ale i prawnie. Niezbędne są więc działania, skierowane zarówno do ofiar jak i sprawców przemocy domowej. Z jednej strony potrzebne są działania

wzmacniające skuteczność ochrony ofiar przed sprawcami przemocy. Potrzebne są więc miejsca, w których ofiary otrzymują pomoc bytową i potrzebni są ludzie, którzy dostarczą im wsparcia emocjonalnego, pomogą w zmianie życia i wzmocnieniu siebie, którzy także pomogą rozwiązać problemy natury prawnej. Z drugiej strony ważne są działania powstrzymujące sprawców i prowadzące do zakończenia przemocy w rodzinie. Temu mają służyć programy korekcyjno-edukacyjne skierowane do osób stosujących przemoc.

Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie w Środzie Śląskiej posiada opracowywany i podejmuje realizację programu korekcyjno-edukacyjnego dla osób stosujących przemoc w rodzinie. Program ten pełni rolę pomocniczą oraz stanowi część całego systemu przeciwdziałania przemocy w rodzinie oraz uzupełnienie form interwencji prawnych i administracyjnych podejmowanych wobec sprawców, które stosowane z rozwagą przyniosą oczekiwane rezultaty.

Najważniejszym celem podejmowanych przez Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie w Środzie Śląskiej działań w ramach programu korekcyjno-edukacyjnego dla osób stosujących przemoc w rodzinie było i jest powstrzymanie stosowania przemocy w rodzinie. Udział w w/w programie pozwoli uczestnikom na:

1. zdobycie szerszej wiedzy na temat zjawiska przemocy w rodzinie,
2. zmniejszenie skali zachowań opartych na sile i przemocy,
3. wzrost skuteczności kontrolowania własnych impulsów i zachowań.

Uczestnictwo w programie umożliwi osobom stosującym przemoc w rodzinie, na korektę niepożądanych oraz szkodliwych zachowań i postaw.

W omawianym okresie Program był realizowany we współpracy ze wszystkimi Gminnymi Ośrodkami Pomocy Społecznej w Powiecie Średzkim tj. GOPS w Miękinii, Środzie Śląskiej, Kostomłotach, Udaninie i Malczycach oraz Sądem Rejonowym w Środzie Śląskiej i Sądem Rejonowym w Jaworze. Odpowiednio zmotywowane osoby zgłaszały się i uczestniczyły w programie w siedzibie Powiatowego Centrum Pomocy Rodzinie w Środzie Śląskiej w ramach zajęć indywidualnych oraz zajęć grupowych.

Tabela 7. Statystyka programu korekcyjno – edukacyjnego

Rok	2021	2022	2023
<i>liczba osób które przystąpiły do programu</i>	22	11	22
<i>kobiety</i>	2	1	1
<i>mężczyźni</i>	20	10	21
<i>liczba osób zakwalifikowanych do programu</i>	22	11	22
<i>kobiety</i>	2	1	1
<i>mężczyźni</i>	20	10	21
<i>liczba osób, które ukończyły program</i>	14	6	7
<i>liczba osób, które nie ukończyły programu</i>	8	5	14

Program prowadzony jest zgodnie z metodą Podejścia Skoncentrowanego na Rozwiązaniu. Podczas zajęć uczestnicy mają możliwość ćwiczenia nowych konstruktywnych form myślenia i podejmowania działań, które umożliwią mu właściwe relacje z otoczeniem bez stosowania przemocy.

4. Spis tabel

Tabela 1. Liczba spotkań Zespołu Interdyscyplinarnego w latach 2021-2023

Tabela 2. Liczba powołanych grup diagnostyczno-pomocowych powołanych w latach 2021-2023

Tabela 3. Liczba rodzin objętych działaniami Zespołu Interdyscyplinarnego i grup diagnostyczno-pomocowych w latach 2021-2023

Tabela 4. Liczba osób doznających przemocy, które zgłosiły się do ośrodków pomocy społecznej w latach 2021-2023.

Tabela 5. Liczbowe zestawienie ilości Niebieskich Kart założonych w poszczególnych Ośrodkach Pomocy Społecznej

Tabela 6. Zestawienie liczbowe dotyczące osób dotkniętych przemocą korzystających z poradnictwa specjalistycznego dla osób dotkniętych przemocą

Tabela 7. Statystyka programu korekcyjno – edukacyjnego

**Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie
w Środzie Śląskiej**
ul Wrocławska 2, 55-300 Środa Śląska
tel: 71 396 89 62 e-mail: pcpr@powiat-sredzki.pl www.pcpr.powiat-sredzki.pl

CZEŚĆ II

Powiatowy program przeciwdziałania przemocy domowej

i ochrony osób doznających przemocy domowej w Powiecie Średzkim na lata 2024 - 2030

SPIS TREŚCI

1. Wstęp	str. 34
2. Założenia programu	str. 35
3. Realizatorzy programu	str. 38
4. Monitoring i ewaluacja programu	str. 38
5. Źródła finansowania programu	str. 38

1. Wstęp

Zjawisko przemocy jawi nam się, jako problem złożony, będący wynikiem powiązania wielu różnych czynników. Wyróżnić w nim można następujące czynniki o następującym podłożu:

* biologicznym, które głównie związane są z cechami charakteru, ze szczególnym temperamentem, z występowaniem zaburzeń psychicznych, mikrouszkodzeniami układu

nerwowego, ale także ze specyfiką demograficzną, trudnościami adaptacyjnymi człowieka, nadużywaniem substancji psychoaktywnych lub też wcześniejszymi zachowaniami agresywnymi i doświadczaniem przemocy,

- * środowiskowym, które mogą wystąpić, gdy rodzina posiada niski status socjoekonomiczny, a dodatkowo nastąpiła izolacja społeczna rodziny (stres związany z brakiem zatrudnienia, itp.),
- * społecznym, składają się na nie wzorce zachowań i stosunki z najbliższymi, rodziną, przyjaciółmi, partnerami, w szkole, w miejscu pracy, sąsiedztwie,
- * kulturowym, to te, które tworzą klimat do powstania lub powstrzymania przemocy, np. normy kulturowe, społeczne, uwarunkowania historyczne,
- * ekonomicznym, które sprawiają, że problemy materialne rodziny przekładają się na niezadowolenie i frustracje jej członków i są niejednokrotnie ogniskiem zapalnym powtarzających się kłótni, a w konsekwencji przemocy.

Chociaż wiadomo, że przemoc w rodzinie występuje we wszystkich grupach społecznych, niezależnie od poziomu wykształcenia czy sytuacji materialnej, to jednak problemy ekonomiczne, z którymi przez wiele lat boryka się rodzina powodują narastanie napięć i niejednokrotnie w konsekwencji siłowe ich rozładowanie. Przyczyny wpływające na zachowanie człowieka i ryzyko bycia sprawcą lub ofiarą mogą mieć różne podłoże i nasilenie. Należy jednak z całą stanowczością podkreślić, że czynniki owe zwiększają jedynie prawdopodobieństwo wystąpienia przemocy, a nie bezpośrednio decydują o jej zaistnieniu, ponieważ nie stwierdzono istnienia zależności przyczynowo-skutkowego pomiędzy czynnikami zwiększającymi prawdopodobieństwo powstania przemocy, a wystąpieniem samej przemocy.

2. Założenia programu

Założenia Powiatowego programu powiatowego programu przeciwdziałania przemocy domowej i ochrony osób doznających przemocy domowej w Powiecie Średzkim na lata 2024-2030 są spójne z założeniami Rządowego Programu Przeciwdziałania Przemocy Domowej

na lata 2024–2030 i jednocześnie skorelowane z lokalnymi potrzebami i dotychczasowymi działaniami.

Program oparty jest na zasadzie:

- wzajemnej współpracy i współdziałaniu organów administracji publicznej oraz organizacji pozarządowych powołanych do realizacji zadań związanych z przeciwdziałaniem przemocy,
- edukacji mieszkańców Powiatu Średzkiego na temat zjawiska przemocy w rodzinie,
- promowania wartości rodzinnych, w tym poszanowania prawa dzieci i młodzieży do życia w bezpiecznym środowisku wolnym od przemocy,
- udzielania rodzinie szczególnego wsparcia w dążeniu do poprawy jej funkcjonowania.

Celem głównym Programu jest zwiększenie skuteczności działań na rzecz przeciwdziałania przemocy w rodzinie w Powiecie Średzkim, natomiast celami szczegółowymi są:

1. podniesienie świadomości społecznej oraz zmiana postaw i stereotypów zakresie zjawiska przemocy w rodzinie,
2. zwiększenie dostępu do specjalistycznego poradnictwa oraz wsparcia dla ofiar przemocy,
3. ograniczenie stosowania przemocy poprzez opracowanie i realizację działań korekcyjno – edukacyjnych wobec osób stosujących przemoc w rodzinie.

1. Cel szczegółowy - podniesienie świadomości społecznej oraz zmiana postaw i stereotypów w zakresie zjawiska przemocy w rodzinie, który będzie realizowany poprzez następujące działania:

- a) organizowanie kampanii informacyjnych promujących życie rodzinne bez przemocy oraz prawidłowe zachowania i postawy wewnątrz rodziny,
- b) edukowanie lokalnego społeczeństwa w zakresie zwiększenia świadomości na temat zjawiska przemocy w rodzinie.

W oparciu o powyższe działania, zakładane są następujące rezultaty:

- a) podniesienie świadomości na temat zjawiska przemocy w rodzinie,
- b) wzrost liczby prawidłowych postaw i zachowań wobec zjawiska przemocy,
- c) zwiększenie poziomu wiedzy społeczeństwa na temat problemu przemocy w rodzinie,
- d) ograniczenie społecznej tolerancji na zjawisko przemocy,

W oparciu o poniższe wskaźniki zostanie dokonana ocena realizacji celu:

- 1) liczba wykonanych oraz przekazanych broszur, plakatów oraz ulotek dotyczących występowania zjawiska przemocy w rodzinie oraz informujących o możliwościach uzyskania wsparcia dla ofiar przemocy w Powiecie Średzkim,
- 2) liczba udostępnionych informacji o akcjach ogólnokrajowych informujących o możliwościach uzyskania wsparcia dla ofiar przemocy,
- 3) analiza danych pozyskanych z Ośrodków Pomocy Społecznej w Powiecie Średzkim.

2. Cel szczegółowy - zwiększenie dostępu do specjalistycznego poradnictwa oraz wsparcia dla ofiar przemocy, który będzie realizowany poprzez następujące działania:

- a) prowadzenie pracy socjalnej oraz poradnictwa psychologicznego i prawnego dla ofiar przemocy,
- b) posiadanie i finansowanie stosownych porozumień celem zapewnienia mieszkańcom Powiatu Średzkiego, wymagającym pomocy w zakresie specjalistycznej usługi między innymi psychologiczno-terapeutycznej oraz w zależności od potrzeb – poradnictwa prawnego i socjalnego, a także zapewnienia im schronienia

W oparciu o powyższe działania, zakładane są następujące rezultaty:

- 1) swobodny dostęp do informacji dla ofiar przemocy oraz świadków stosowania przemocy,
- 2) szeroki dostęp do nieodpłatnego poradnictwa psychologicznego oraz prawnego dla ofiar przemocy,
- 3) otrzymanie wsparcia w postaci schronienia.

W oparciu o poniższe wskaźniki zostanie dokonana ocena realizacji celu:

- 1) liczba osób korzystających z poradnictwa psychologicznego oraz prawnego,
- 2) liczba osób korzystających ze stosownych porozumień zawartych między powiatami, celem otrzymania specjalistycznych usług między innymi psychologiczno-terapeutycznej oraz w zależności od potrzeb – poradnictwa prawnego i socjalnego oraz zapewnienia schronienia.

3. Cel szczegółowy - ograniczenie stosowania przemocy przez sprawców, który będzie realizowany poprzez następujące działania:

- a) realizowanie programu korekcyjno – edukacyjnego wobec sprawców przemocy,
- b) prowadzenie poradnictwa psychologicznego dla sprawców przemocy.

W oparciu o powyższe działania, zakładane są następujące rezultaty:

- 1) ograniczenie zjawiska przemocy poprzez zwiększenie umiejętności opanowania własnych emocji przez sprawców przemocy oraz podjęcie przez sprawców pracy nad sobą,
- 2) zwiększenie świadomości zachowań agresywnych u sprawców przemocy.

W oparciu o poniższe wskaźniki zostanie dokonana ocena realizacji celu:

- 1) liczba osób zakwalifikowanych do uczestnictwa w programie korekcyjno-edukacyjnym,
- 2) liczba osób stosujących przemoc, które skorzystają z poradnictwa psychologicznego.

4. Realizatorzy programu

Powiatowy program przeciwdziałania przemocy domowej i ochrony osób doznających przemocy domowej w Powiecie Średzkim na lata 2024 – 2030 ma charakter długofalowy. Będzie realizowany przez Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie w Środzie Śląskiej.

Jednocześnie zakładana jest możliwość przystąpienia do współrealizacji przedmiotowego programu każdej instytucji i jednostki, która wyrazi chęć działania na rzecz przeciwdziałania zjawiska przemocy.

3. Monitoring i ewaluacja programu

Monitoring programu będzie prowadzony corocznie, poprzez sprawdzanie stopnia osiągnięcia celów założonych w programie. Zakłada się możliwość korekty programu w przypadku niewystarczającej skuteczności zrealizowania założonych działań.

Ewaluację programu prowadzić będzie Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie w Środzie Śląskiej.

5. Źródła finansowania programu

Zadania wynikające z Powiatowego programu przeciwdziałania przemocy domowej i ochrony osób doznających przemocy domowej w Powiecie Średzkim na lata 2024 – 2030, będą finansowane z budżetu Powiatu Średzkiego oraz ze środków pozyskiwanych z innych źródeł.

CZEŚĆ III

Program profilaktycznym mającym na celu udzielenie specjalistycznej pomocy, zwłaszcza w zakresie

promowania i wdrożenia prawidłowych metod wychowawczych w stosunku do dzieci w rodzinach zagrożonych przemocą domową w Powiecie Średzkim na lata 2024 – 2030

SPIS TREŚCI

1. Wstęp	str. 40
2. Zagadnienia teoretyczne	str. 42
3. Cel programu	str. 45
4. Realizatorzy programu	str. 46
5. Monitoring i ewaluacja programu	str. 46

Wstęp

Przemoc domowa wywiera olbrzymi wpływ na wszystkie aspekty funkcjonowania osoby, która jej doświadcza – fizyczny, psychiczny, emocjonalny i społeczny. Narażona jest na ból fizyczny, urazy stanowiące zagrożenie dla zdrowia, ograniczające sprawność funkcjonalną, w skrajnych przypadkach narażające na utratę życia. Doświadcza cierpień psychicznych, poniżania, deprecjonowania poczucia własnej wartości, utraty niezależności i możliwości decydowania o sobie. W codziennym życiu towarzyszą jej ból, lęk, cierpienie,

bezsilność, przygnębienie i rozpacz. Przemoc w rodzinie ogranicza również społeczny wymiar funkcjonowania jednostki, odczuwając wstyd, często będąc zmuszona do ograniczenia kontaktów z bliskimi, sąsiadami i znajomymi, ofiara przemocy narażona jest na izolację, niezrozumienie, a często na wtórną wiktyimizację, kiedy po ujawnieniu swej sytuacji nie znajduje wsparcia i pomocy w społeczności lokalnej.

W literaturze tematu, wskazuje się na zestaw cech charakteryzujących osoby doświadczające przemocy w rodzinie, którymi są niska samoocena, bierne strategie radzenia sobie ze stresem, silna zależność, lęk, obniżony nastrój, izolacja społeczna, skłonność do obwiniania siebie, często nadużywanie alkoholu i branie narkotyków, dolegliwości psychosomatyczne. Ofiary przeżywają silne poczucie winy związane z przypisywaniem sobie odpowiedzialności za akty przemocy, są przekonane, że to ich działanie spowodowało przemoc. Postrzegają siebie jako osoby, które nie mają żadnej kontroli nad własnym życiem i otoczeniem, często doświadczają też głębokiej i trwałej nieufności wobec innych. Intensywną, powtarzającą się, zagrażającą życiu przemoc powoduje, że ofiary są w stanie analizować tylko aktualną sytuację. Cały wysiłek skupiają na przetrwaniu, a nie na poszukiwaniu długofalowych rozwiązań problemu. Obawiają się, że ujawnienie przemocy może zagrozić ich życiu. Osoby doświadczające przemocy nie widzą możliwości zmiany istniejącego stanu rzeczy, a jeśli takowe się pojawiają, nisko oceniają szanse ich realizacji.

Natomiast w przypadku dziecka doświadczającego przemocy konsekwencje jej stosowania silnie wpływają na jego aktualną i przyszłą egzystencję, niezależnie od faktu, czy przemoc skierowana jest bezpośrednio wobec dziecka, czy jest ono świadkiem przemocy domowej wobec innych osób. Wśród skutków doraźnych doświadczania przemocy wymienić można: cierpienie i lęk, obniżenie odporności i zaburzenia somatyczne, urazy, trudności w nauce, zaburzenia zachowania i agresywność. Wśród skutków długotrwałych należy wymienić: choroby psychosomatyczne, zaburzenia emocjonalne i uzależnienia, brak satysfakcji z życia.

Niewątpliwie zadaniem służb społecznych jest umożliwienie osobom i rodzinom przezwyciężenie trudnej sytuacji życiowej. Odnosząc powyższe do działań podejmowanych

przez instytucje zajmujące się zjawiskiem przemocy widać, że zakres i forma udzielanego wsparcia pierwszorzędnie koncentruje się na zapewnieniu bezpieczeństwa ofiarom przemocy domowej, a więc na niwelowaniu negatywnych skutków tego zjawiska.

Każdy z nas przeżywa trudne sytuacje, z którymi się boryka, w różnoraki sposób. Osoby doświadczające przemocy mogą odczuwać bunt, frustrację lub nienawiść wobec osoby krzywdzącej. Jednocześnie uczucia te mogą powstać wobec każdej innej osoby, która stara się ingerować w sytuację życiową osoby pokrzywdzonej.

Tymczasem, żeby nie doprowadzić do powstania i rozwoju tych niesprzyjających okoliczności oraz aby zapobiec konieczności podejmowania działań interwencyjnych, należy zintensyfikować działania o charakterze profilaktycznym. Działania te mają powstrzymać i ograniczyć tworzenie się zjawisk przemocowych, przez co doprowadzi się do ochrony ofiary przemocy.

Zapobieganie występowaniu oraz ograniczenie skali i skutków zjawiska przemocy, wymaga systemowych i planowych działań, a także współpracy wielu podmiotów zaangażowanych w pomoc rodzinie. W związku z tym stworzono niniejszy Program profilaktycznym mającym na celu udzielenie specjalistycznej pomocy, zwłaszcza w zakresie promowania i wdrożenia prawidłowych metod wychowawczych w stosunku do dzieci w rodzinach zagrożonych przemocą domową w Powiecie Średzkim na lata 2024 - 2030, którego zasadniczym celem jest czynne i skuteczne przeciwdziałanie przemocy w rodzinie oraz wspieranie rodziny zagrożonej przemocą domową.

1. Zagadnienia teoretyczne

Nie bez przyczyny podkreśla się, że rodzina jest grupą pierwotną. Jednostka rodzi się w rodzinie i ta przynależność ma kluczowe znaczenie dla jej rozwoju, ale też stawia przed rodzicami szereg wyzwań i zadań, które należy realizować.

Dziecko uczy się zachowań społecznych, sposobu prawidłowej komunikacji, kształtuje swoją osobowość, tożsamość, nabiera przekonań o świecie, uczy się wartości, sposobów osiągania różnych celów i sposobów radzenia sobie w sytuacjach kryzysowych. W prawidłowo

funkcjonującej rodzinie dziecko czuje się bezpiecznie, ma poczucie stabilizacji, jest pewne siebie, otwarte, chętnie podejmuje aktywność, przy czym jest wytrwałe ponieważ zna sposoby postępowania, możliwości osiągania wyznaczonych sobie celów oraz pokonywania trudności.

Konstytucja o Prawach Dziecka przyjęta przez Zgromadzenie Ogólne Narodów Zjednoczonych podkreśla, że ze względu na swoją niedojrzałość fizyczną oraz umysłową dziecko wymaga szczególnej opieki i troski.

Atmosfera, w jakiej toczy się wychowanie oraz ogół środków wychowawczych, a także sposób odnoszenia się do dziecka tworzą styl wychowania. Możemy wyróżnić trzy podstawowe style wychowania:

- *styl liberalny* - najkrócej można opisać ten styl twierdzeniem, że rodzice pozwalają dziecku na zbyt dużą swobodę. Dziecko samo podejmuje decyzje, za co także ponosi odpowiedzialność. Poza tym, że dziecko uczy się dużej samodzielności i niezależności. Styl liberalny może okazać się krzywdzący ponieważ często sprawia, że dzieci czują jakby nie miały wsparcia rodziców, nie są pewne swoich działań, nikt nie utwierdza ich w słuszności podejmowanych działań ani nie chroni przed niebezpieczeństwami wynikającymi z błędnych decyzji. Dziecko może czuć bezradność i powierzchownie traktować normy i wartości;

- *styl demokratyczny* - okazuje się być najkorzystniejszy dla rozwoju dziecka i funkcjonowania rodziny. Obie strony współpracują i razem podejmują decyzje, które są wynikiem rozmów i kompromisów. Rodzic uczy dziecko jak podejmować decyzje, jakimi wartościami się kierować, a w razie niepowodzeń dziecko zawsze może liczyć na wsparcie rodzica i doradzić się w trudnych sytuacjach. Rodzic jest opiekuńczy, wrażliwy na potrzeby i możliwości dziecka, wspiera jego rozwój, jest konsekwentny i potrafi wyznaczyć granice;

- *styl autokratyczny* - styl, który ma charakter konserwatywny i jest oparty na autorytecie przemocy. Charakteryzuje się tym, że opinia rodzica jest zawsze najważniejsza, zdanie dziecka często nie jest brane pod uwagę. Nieprawidłowa postawa może prowadzić do lęku przed wypowiedaniem własnej opinii, nadmiernej uległości, wywoływać bezradność lub rodzic frustrację i agresję.

Rodzina, która nie potrafi sprostać obowiązkom wobec dzieci oraz nie pozwala na zaspokojenie potrzeb, które są niezbędne do prawidłowego rozwoju określana jest mianem rodziny dysfunkcyjnej. Dziecko żyjące w takiej rodzinie narażone jest na poczucie zagrożenia, ma poczucie winy, czuje się odpowiedzialne za zaistniałą sytuację, przy czym jest bezradne, ponieważ nie wie jak sobie poradzić z problemem przemocy oraz do kogo zwrócić się o pomoc, ponieważ to rodzice jako najbliższe osoby zawiedli.

Jak wspomniano we wstępie należy podejmować odpowiednie działania i stosować wskazane dla sytuacji środki, aby zapobiec konieczności podejmowania działań interwencyjnych, kiedy niekorzystne zjawisko już powstanie lub rozwinie się i wyrządzi szkody. Zapobieganie przemocy w rodzinie można prowadzić na trzech poziomach/płaszczyznach postępowania:

- *pierwszy poziom* - dotyczy przemian fundamentalnych. Celem zadań profilaktycznych jest zmniejszenie liczby przypadków przemocy w rodzinie m.in. poprzez podejmowanie prób eliminacji tych stereotypów dotyczących życia społecznego, które usprawiedliwiają stosowanie przemocy, poprzez pokonywanie bariery izolującej ofiary przemocy od społeczności lokalnej i edukowanie społeczeństwa w zakresie postaw dyskryminacyjnych,

- *drugi poziom* - polega na przewidywaniu, rozpoznawaniu i nazywaniu czynników ryzyka, które mogą sprzyjać powstawaniu zjawiska przemocy w rodzinie. Umiejętność rozpoznawania tych czynników, określenia ich źródeł i następstw, przez osoby zajmujące się omawianym zjawiskiem, pozwala efektywniej i sprawniej reagować na sytuacje kryzysowe i nie dopuścić do powstania i rozwoju konfliktu,

- *trzeci poziom* - dotyczy opanowania przemocy, podjęcia leczenia i dalszego kontrolowania. Adresatami działań podejmowanych na tym poziomie są rodziny, w których to niebezpieczne zjawisko już powstało. Odpowiednie instytucje i osoby powinny podjąć więc wszelkie działania i wykorzystać możliwe środki tak, aby obniżyć ryzyko występowania fizycznych i psychicznych urazów i aby w przyszłości zjawisko przemocy nie występowało.

Celem postępowań profilaktycznych jest dostosowanie działań do grupy odbiorców, przydzielonych ze względu na stopień przynależności do grupy ryzyka. Literatura pozwala wyodrębnić również trzy poziomy:

- *profilaktyka pierwszorzędowa* – adresatami są grupy niskiego ryzyka. Na jednostki oddziałuje się poprzez promocję zdrowia, informowanie o sposobach eliminacji patologii społecznych, naukę i rozwijanie różnorodnych umiejętności niezbędnych w pokonywaniu codziennych trudności oraz umiejętności radzenia sobie z emocjami, które tym trudnym sytuacjom towarzyszą. To także popularyzacja wiedzy szczegółowej o zjawisku przemocy, sposobach rozpoznawania czynników ryzyka i nauka umiejętności przeciwdziałania tym sygnałom;
- *profilaktyka drugorzędowa* (inaczej *wtórna*) – adresatami jest zwiększona grupa ryzyka tj. grupa osób przejawiających pierwsze objawy dysfunkcji. Profilaktykę wtórną stosuje się aby minimalizować lub usunąć doznane urazy i krzywdy w związku ze stosowaniem przemocy, także poprzez zapobieganie rozwojowi tego zjawiska i czasu jego trwania oraz tworzenie warunków, które sprzyjają zaprzestaniu stosowania przemocy przez sprawcę;
- *profilaktyka trzeciorzędowa* – adresatami jest grupa wysokiego ryzyka tj. grupa osób, w której problem już się rozwinął. Działania prowadzone są przez specjalistów i powinny być skierowane na zablokowanie rozwoju przemocy niszczącej instytucję rodziny oraz przerwanie dokonywania aktów przemocy i udzielenie bezpośredniej pomocy ofiarom.

2. Cel programu

Celem realizacji Programu jest zwiększenie skuteczności udzielanej pomocy i wsparcia osobom i rodzinom zagrożonym oraz dotkniętym przemocą w rodzinie z terenu Powiatu Średzkiego poprzez cele szczegółowe:

- Cel 1: Propagowanie prawidłowych metod wychowawczych i postaw rodzicielskich poprzez zwiększanie świadomości na temat negatywnych skutków płynących ze stosowania przemocy.
- Cel 2: Wspieranie rodzin z problemami opiekuńczo-wychowawczymi w prawidłowym pełnieniu ról społecznych.
- Cel 3: Zwiększenie świadomości społecznej oraz zaangażowania społeczeństwa w sprawy przeciwdziałania przemocy w rodzinie.
- Cel 4: Upowszechnienie informacji o instytucjach pomocowych.
- Cel 5: Upowszechnianie wiedzy na temat oddziaływań korekcyjno-edukacyjnych dla osób stosujących przemoc w rodzinie.

Niniejszy program adresowany jest do:

- rodzin dotkniętych przemocą oraz zagrożonych zjawiskiem przemocy,
- dzieci wychowujących się w rodzinach dotkniętych przemocą oraz rodzinach zagrożonych przemocą,
- dzieci będących ofiarami i świadkami przemocy w rodzinie,
- rodzin niewydolnych opiekuńczo - wychowawczo, niezaradnych życiowo,
- dzieci zagrożonych niedostosowaniem społecznym,
- przedstawicieli instytucji i służb wspierających dziecko i rodzinę oraz działających na rzecz przeciwdziałania przemocy w rodzinie,
- społeczności lokalnej.

Zakłada się, że realizacja podstawowego założenia Programu, jakim jest profilaktyka w zakresie promowania i wdrożenia prawidłowych metod wychowawczych w stosunku do dzieci w rodzinach zagrożonych przemocą domową, przyniesie przewidziane korzyści i skala zjawiska przemocy w rodzinie w Powiecie Średzkim zostanie zmniejszona. W efekcie będzie można zaobserwować:

- zwiększenie świadomości i wzrost wiedzy rodzin na temat prawidłowych metod wychowawczych,

- poprawę funkcjonowania rodzin w zakresie pełnienia funkcji opiekuńczo-wychowawczej,
- wzrost świadomości społecznej w zakresie możliwości uzyskania pomocy i wsparcia ze strony różnych instytucji,
- zmianę postaw społecznych wobec zjawiska przemocy w rodzinie,
- zwiększenie świadomości wśród mieszkańców Powiatu Średzkiego na temat zapobiegania przemocy w rodzinie.

3. Realizatorzy programu

Koordynatorem oraz realizatorem Programu profilaktycznego mającego na celu udzielenie specjalistycznej pomocy, zwłaszcza w zakresie promowania i wdrożenia prawidłowych metod wychowawczych w stosunku do dzieci w rodzinach zagrożonych przemocą domową w Powiecie Średzkim na lata 2024 - 2030, wyznacza się Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie w Środzie Śląskiej.

Natomiast partnerami będą placówki oświatowe z terenu Powiatu Średzkiego, które wyrażą chęć przystąpienia do Programu.

Program zostanie przekazany poszczególnym partnerom, ma on charakter otwarty i może być systematycznie aktualizowany w miarę pojawiających się potrzeb.

4. Monitoring i ewaluacja programu

Nieodzownym elementem towarzyszącym wdrażaniu Programu jest jego monitorowanie i ocena realizacji. Monitorowanie przebiegu realizacji Programu będzie odbywać się w oparciu o zgłaszane informacje od podmiotów zaangażowanych w jego realizację. W związku z tym, zadania zawarte w Programie mogą zmieniać się w miarę potrzeb czy też w wyniku prowadzonej ewaluacji, która ma na celu dostosowanie Programu do możliwości prawnych partnerów. Natomiast realizacja poszczególnych zadań Programu uzależniona będzie od posiadanych środków finansowych.

**Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie
w Środzie Śląskiej**
ul Wrocławska 2, 55-300 Środa Śląska
tel: 71 396 89 62 e-mail: pcpr@powiat-sredzki.pl www.pcpr.powiat-sredzki.pl

**Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie
w Środzie Śląskiej**
ul Wrocławska 2, 55-300 Środa Śląska
tel: 71 396 89 62 e-mail: pcpr@powiat-sredzki.pl www.pcpr.powiat-sredzki.pl

CZEŚĆ IV

Powiatowy program

korekcyjno-edukacyjnych dla osób stosujących przemoc domową w Powiecie Średzkim na lata 2024-2030

SPIS TREŚCI

1. Wstęp	str. 50
2. Cele Programu oparte na „Podejście skoncentrowane na rozwiązaniu”	str. 51
3. Podstawowe założenia Programu	str. 53
4. Opis Podejścia i realizacji Programu	str. 54
5. Realizacja programu	str. 56
6. Źródła finansowania	str. 64
7. Monitoring	str. 64
8. Zagrożenia realizacji programu	str. 65

1. Wstęp

Przemoc w rodzinie narusza podstawowe prawa człowieka, w tym prawo do życia i zdrowia oraz poszanowania godności osobistej, a władze publiczne mają obowiązek zapewnić wszystkim obywatelom równe traktowanie i poszanowanie ich praw i wolności.

Ustawa z dnia 29 lipca 2005 r. o przeciwdziałaniu przemocy domowej formułuje zadania dla instytucji samorządowych i państwowych w celu zwalczania i zapobiegania zjawisku przemocy. Nadrzędnym, wspólnym celem działań instytucji jest zmniejszenie rozmiarów przemocy, pomoc i wsparcie osób uwikłanych w ten proces.

Podstawowe kryteria, na podstawie których rozpoznaje się przemoc w rodzinie to: intencjonalność, dysproporcja sił, naruszanie godności i praw, powodowanie cierpienia i szkód.

Przemoc w rodzinie może mieć postać:

- **przemocy fizycznej** np. popychanie, odpychanie, obezwładnianie, przytrzymywanie, policzkowanie, szczypanie, kopanie, duszenie, bicie otwartą ręką i pięściami, bicie przedmiotami, ciskanie w kogoś przedmiotami, parzenie, polewanie substancjami żrącymi, użycie broni, porzucanie w niebezpiecznej okolicy, nieudzielanie koniecznej pomocy,
- **przemocy psychicznej** np. wyśmiewanie poglądów, religii, pochodzenia, narzucanie własnych poglądów, karanie przez odmowę uczuć, zainteresowania, szacunku, stała krytyka, wmawianie choroby psychicznej, izolacja społeczna (kontrolowanie i ograniczanie kontaktów z innymi osobami), domaganie się posłuszeństwa, ograniczanie snu i pożywienia, degradacja werbalna (wyzywanie, poniżanie, upokarzanie, zawstydzanie), stosowanie gróźb, itp.,
- **przemocy seksualnej** np. wymuszanie pożycia seksualnego, wymuszanie nieakceptowanych pieszczot i praktyk seksualnych, wymuszanie seksu z osobami trzecimi, sadystyczne formy współżycia seksualnego, demonstrowanie zazdrości, krytyka zachowań seksualnych kobiety, itp.
- **przemocy ekonomicznej** np. odbieranie zarobionych pieniędzy, uniemożliwianie podjęcia pracy zarobkowej, nie zaspokajanie podstawowych, materialnych potrzeb rodziny (zaniedbanie).

Ustawy o przeciwdziałaniu przemocy domowej określa zadania przeciwdziałania przemocy domowej realizowane przez organy administracji rządowej i jednostki samorządu terytorialnego.

Do zadań powiatu należy w szczególności:

- 1) opracowanie i realizacja powiatowego programu przeciwdziałania przemocy domowej i ochrony osób doznających przemocy domowej;

2) opracowanie i realizacja programów służących działaniom profilaktycznym mającym na celu udzielenie specjalistycznej pomocy, zwłaszcza w zakresie promowania i wdrożenia prawidłowych metod wychowawczych w stosunku do dzieci w rodzinach zagrożonych przemocą domową;

3) zapewnienie osobom doznającym przemocy domowej miejsc w ośrodkach wsparcia;

4) zapewnienie osobom doznającym przemocy domowej miejsc w ośrodkach interwencji kryzysowej oraz z zakresu administracji rządowej realizowanych przez powiat należy w szczególności:

1) tworzenie i prowadzenie specjalistycznych ośrodków wsparcia dla osób doznających

2) **opracowywanie i realizacja programów korekcyjno-edukacyjnych dla osób stosujących przemoc domową;**

3) opracowywanie i realizacja programów psychologiczno-terapeutycznych dla osób stosujących przemoc domową;

4) wydawanie zaświadczeń o zgłoszeniu się osoby stosującej przemoc domową do uczestnictwa w programach, o których mowa w pkt 2 i 3, oraz o ich ukończeniu.

2. Cele Programu oparte na „Podejście skoncentrowane na rozwiązaniu”.

Podstawowym zadaniem programu korekcyjno-edukacyjnego jest zastosowanie oddziaływań edukacyjnych, socjalizacyjnych oraz psychologicznych, mających wpływ na zmianę postaw i zachowań osób stosujących przemoc. Podejmowane w ramach Programu działania zmierzają do nauczania sprawców przemocy domowej konstruktywnego rozwiązywania sporów bez użycia przemocy oraz zwiększenia ich zdolności do samokontroli zachowań agresywnych. Program ten jest rodzajem interwencji stosowanej wobec sprawców przemocy domowej. Interwencje oparte na realizacji programów korekcyjno-edukacyjnych stanowią jedynie uzupełnienie całego systemu przeciwdziałania przemocy domowej, w którym podstawową rangę przypisuje się interwencjom karno-administracyjnym.

Z doświadczeń wynika jednak, że samo ukaranie sprawcy poprzez skazanie go prawomocnym wyrokiem sądowym, bardzo rzadko przyczynia się do trwałej zmiany jego

zachowania. Pierwszy wyrok wobec osób stosujących przemoc domowej orzekany jest zazwyczaj w zawieszeniu, po czym sprawca powraca do środowiska rodzinnego, w którym stosował przemoc. Niejednokrotnie też decyduje się wtedy na działania odwetowe i znęca się nad swoimi bliskimi ze zdwojoną siłą.

Możliwość realizacji programów korekcyjno-edukacyjnych stwarza szansę na zapobieganie dalszym zachowaniom przemocowym. Uczestnicząc w Programie sprawca przemocy ma okazję do zmierzenia się ze swoim problemem i uświadomienia sobie, że relacje rodzinne mogą być oparte na szacunku do drugiej osoby. Ważne jest pytanie na ile osoba, która dopuściła się zachowań przemocowych, będzie chciała skorzystać z Programu i przyjąć odpowiedzialność za własne czyny. Ta kwestia pozostaje do decyzji uczestnika Programu.

Podstawowym celem działań programowych jest pomoc osobom stosującym przemoc w rodzinie w zaprzestaniu stosowania przemocy poprzez:

- 1) powstrzymanie osoby stosującej przemoc w rodzinie przed dalszym stosowaniem tej przemocy,
- 2) rozwijanie umiejętności samokontroli i współżycia w rodzinie,
- 3) kształtowanie umiejętności w zakresie wychowywania dzieci bez używania przemocy w rodzinie,
- 4) uznanie przez osobę stosującą przemoc w rodzinie swojej odpowiedzialności za stosowanie przemocy,
- 5) zdobycie i poszerzenie wiedzy na temat mechanizmów powstawania przemocy w rodzinie,
- 6) zdobycie umiejętności komunikowania się i rozwiązywania konfliktów w rodzinie bez stosowania przemocy,
- 7) uzyskanie informacji o możliwościach podejmowania działań terapeutycznych.

3. Podstawowe założenia Programu.

Podstawowym priorytetem Programu jest bezpieczeństwo ofiar przemocy domowej. Oznacza to, że wszelkie działania podejmowane wobec sprawców przemocy są

podporządkowane zapewnieniu ochrony, bezpieczeństwa, autonomii i dobra osób krzywdzonych przez osoby stosujące przemoc. Jednocześnie działania w ramach Programu zapewniają poszanowanie godności osobistej sprawców przemocy. Tym samym program gwarantuje utrzymanie równowagi pomiędzy zachowaniem należytej troski o ofiary z poszanowaniem praw jednostki sprawców przemocy. Program zakłada również utrzymywanie współpracy z osobami prowadzącymi programy zajmującymi się pomaganiem ofiarom przemocy. Konstruując program przyjmujemy jako punkt wyjścia następującą definicję przemocy w rodzinie i przekonania dotyczące przemocy domowej.

Zgodnie z Ustawą z dnia 29 lipca 2005 r. o przeciwdziałaniu przemocy domowej, poprzez sformułowanie przemocy domowej – należy przez to rozumieć jednorazowe albo powtarzające się umyślne działanie lub zaniechanie, wykorzystujące przewagę fizyczną, psychiczną lub ekonomiczną, naruszające prawa lub dobra osobiste osoby doznającej przemocy domowej, w szczególności:

- a) narażające tę osobę na niebezpieczeństwo utraty życia, zdrowia lub mienia,
- b) naruszające jej godność, nietykalność cielesną lub wolność, w tym seksualną,
- c) powodujące szkody na jej zdrowiu fizycznym lub psychicznym, wywołujące u tej osoby cierpienie lub krzywdę,
- d) ograniczające lub pozbawiające tę osobę dostępu do środków finansowych lub możliwości podjęcia pracy lub uzyskania samodzielności finansowej,
- e) istotnie naruszające prywatność tej osoby lub wzbudzające u niej poczucie zagrożenia, poniżenia lub udręczenia, w tym podejmowane za pomocą środków komunikacji elektronicznej.

4. Opis Podejścia i realizacji Programu

„Podejście skoncentrowane na rozwiązaniach służy budowaniu rozwiązań, nie koncentruje się zatem na analizie problemu. Celem nie jest samo odkrywanie źródeł problemu, czy jego analiza, ale poszukiwanie najbardziej optymalnego rozwiązania dla sytuacji, w której klient się znalazł. Oczywistym jest, że rozwiązanie generowane jest na

drodze procesu terapeutycznego przez samego klienta. Terapeuta nie ingeruje w te pomysły, chyba, że zagrażają życiu lub są niezgodne z prawem. Skutki terapii TSR są widoczne, mierzalne i mogą podlegać weryfikacji. Cele terapeutyczne podlegają pewnym zasadom: muszą być realne, mierzalne, ważne dla klienta, jasno sprecyzowane, określone w czasie, raczej małe niż duże, pozytywnie określone. W procesie terapeutycznym wydobywane są i wzmacniane zasoby klienta, jego mocne strony, siła do przewyższania trudności, mądrość. Jednym z głównym założeń jest jednak twierdzenie budzące opór terapeutów innych modeli, a mianowicie, że to klient jest ekspertem we własnym życiu, terapeuta tworzy relację równorzędną, nie uznaje się tu podejścia "górowania" nad klientem swoim autorytetem, wiedzą etc. Dla terapeuty TSR bardzo charakterystyczna jest postawa niewiedzy - my nie wiemy niczego lepiej i więcej, niż nasi klienci, bo to ich życia dotyczy terapia a to oni są największymi znawcami swojego życia. Tutaj nie ma gotowych recept i sztamkowych rozwiązań, każdy klient jest inny, inna jest jego historia, problem i pomysły jego rozwiązania. A to, czym dysponuje wobec klienta terapeuta TSR to wiedza o procesie terapeutycznym, znajomość przydatnych technik, postawa życzliwego wsparcia i zainteresowania i nasza tajna broń - odpowiednio zadawane pytania.

Charakterystyczny jest tu także stosunek do oporu. W tradycyjnych ujęciach opór jest zjawiskiem naturalnym, podlega interpretacji i analizie. W TSR opór jest informacją dla terapeuty, że robi coś źle, że jego działania nie służą klientowi.

Perspektywa pracy terapeutycznej jest nakierowana na teraźniejszość i przyszłość. Jeśli eksploruje się doświadczenia z przeszłości, zawsze robione jest to w kontekście poszukiwania mocnych stron, wyciągania cennych doświadczeń i radzenia sobie z wcześniejszymi niepowodzeniami. Pracuje się nad użytecznością przeszłego doświadczenia dla tego, co jest i co będzie.

Podstawowe założenia TSR w sposób istotny odbiegają od tego, co tradycyjnie jest kojarzone z terapią i pomaganiem. Otóż, z pewnym uproszczeniem można powiedzieć, że tradycyjna terapia bazuje na założeniu, że jednym z celów terapii jest dokonanie wglądu, określenie i odreagowanie w bezpiecznym kontakcie terapeutycznym negatywnych uczuć, skonfrontowanie się z negatywną stroną swej osobowości, szukaniu przyczyn problemów,

diagnozowaniu. Relacja taka ma zwykle charakter długoterminowy. Tymczasem podstawowe założenie opisywanego modelu można streścić następująco: koncentracja na pozytywach, rozwiązaniach, terażniejszości przyszłości w możliwie krótkim czasie (w TSR to klient wyznacza termin zakończenia sesji, przy czym zadaniem terapeuty jest nie doprowadzić do sytuacji swoistego uzależnienia klienta od relacji terapeutycznej. Aby to sprawdzić, zadaje się często pytania sondujące: "po czym poznasz, że nasze spotkania nie są już ci potrzebne", "co się musi wydarzyć, abyś wiedział, że już nie potrzebujesz naszych spotkań" itp.).

Praca w oparciu o te zasady pozwala na ujawnienie naturalnych potrzeb klientów, ukazując tym samym potencjalne cele, jakie klienci chcieliby osiągnąć. Wydobywa się i wzmacnia zasoby klientów, aby mieli wystarczająco dużo siły i motywacji do zrealizowania postawionych przed sobą celów i rozwiązań. Odwołania do przeszłości mają miejsce jedynie w kontekście poszukiwania **wyjątków od problemu**, które sugerują rozwiązania i stanowią wartościowe źródło informacji o posiadanych przez danego Klienta zasobach. Podyktowane jest to także przekonaniem, że **nigdy nie jest zawsze**, co oznacza, że bywają momenty, gdy nawet najgorsza rzeczywistość wygląda trochę lepiej. Tak więc otaczająca nas rzeczywistość ma charakter zmienny, a małe zmiany prowadzą do większych. Dlatego też w TSR praca terapeutyczna koncentruje się na określaniu małych kroków w kierunku realizacji celu, które znajdują oparcie w realnych możliwościach i zasobach klientów.

Podsumowanie podstawowych założeń TSR

- koncentracja na pozytywach, rozwiązaniach, terażniejszości i przyszłość, kierunek terapii wyznacza nie problem, a potrzeby;
- wyjątki od problemu sugerują stosowne rozwiązania, dają też klientom wzmocnienie - "skoro kiedyś było lepiej - może ten czas wróci?";
- nigdy nie jest zawsze - istnieją momenty gdy najgorsza rzeczywistość wygląda trochę lepiej;
- małe zmiany wywołują duże zmiany;
- klienci są pełni zasobów potrzebnych do znalezienia rozwiązania;
- klient jest ekspertem od swojego życia, czasami potrzebuje jednak wsparcia;

- opór jest sygnałem dla terapeuty, że podąża złą drogą;
- współpraca jest nieuchronna;
- nie trzeba znać szczegółów dotyczących problemu, aby go rozwiązać;
- klienci znają stosowne rozwiązania, oni określają cele terapii;
- istnieje wiele sposobów spojrzenia na daną sytuację, żaden nie jest bardziej właściwy niż inne”.¹

5. Realizacja programu

Powiatowy program korekcyjno-edukacyjnych dla osób stosujących przemoc domową w Powiecie Średzkim na lata 2024-2030 realizowany będzie w pomieszczeniach Starostwa Powiatowego w Środzie Śląskiej, przy ulicy Wrocławskiej 2 w Środzie Śląskiej, w terminie od kwietnia do grudnia zajęcia będą miały charakter indywidualnych spotkań oraz spotkania o charakterze grupowym. W/w złożenia są jednak ściśle uzależnione od ilości przyznanych środków finansowych z budżetu Państwa na ten cel.

a) Zawartość merytoryczna programu

Tematy:

- Definicja i typy przemocy aktywnej i biernej (fizyczna, psychiczna, emocjonalna, ekonomiczna, seksualna, symboliczna)
- Społeczne mechanizmy przemocy (stereotypy, przekonania społeczne, mity)
- Objawy przemocy
- Psychologiczne mechanizmy przemocy
- Zaprzeczanie przemocy
- Gry interpersonalne, manipulacje
- Transmisja międzypokoleniowa
- Mechanizmy przemocy związanej z płcią
- Przemoc wobec dzieci.

¹ Psychologia.net.pl Olga Świdarska

- Przemoc partnerska
- Przemoc wobec osób starszych
- Używanie substancji psychoaktywnych a przemoc
- Budowanie dobrych relacji interpersonalnych
- Szacunek wobec siebie i innych
- Nawroty w przemocy

W przypadku grupy korekcyjno-edukacyjnej dla rodziców należy poruszyć tematy takie jak:

- przemoc wobec dzieci (fizyczna, psychiczna, seksualna, zaniedbanie)
- komunikacja
- rola granic w wychowaniu
- konsekwencja; nagrody i kary
- czas spędzany z dzieckiem; modelowanie
- zachęcanie dziecka do współpracy oraz do samodzielności
- rozwiązywanie konfliktów
- radzenie sobie ze złością dziecka i własną
- etapy dorastania i dojrzewania, specyficzne zachowania dziecka wg psychologii rozwojowej
- alkohol i patologia życia rodzinnego.

b) Metodologia pracy zastosowana w indywidualnych i grupowych oddziaływaniach korekcyjno-edukacyjnych

Proces opisywany jest w odniesieniu do procedury zastosowanej podczas sesji indywidualnej lub grupowej ze sprawcą/sprawcami. Rozpatrywany jest z punktu użyteczności dla uczestnika programu. W Podejściu Skoncentrowanym na Rozwiązaniu zastosowanie formy pracy indywidualnej czy grupowej ma znaczenie o tyle o ile ma to znaczenie dla uczestnika/uczestników. Oznacza to, że udział sprawcy w pracy korygującej indywidualnej lub grupowej wiąże się z jego potrzebami i wyborem, jaki dokonuje, jeśli chodzi o jego udział w grupie czy w indywidualnych oddziaływaniach. Proces pracy w Podejściu

Skoncentrowanym na Rozwiązaniu jest taki sam w pracy indywidualnej jak i w grupowej. Stosowane procedury zakładają stosowanie metod niekonfrontujących a opór uczestnika spostrzegają jako przeszkodę, którą należy omijać i jej zapobiegać. W Podejściu Skoncentrowanym na Rozwiązaniu duży nacisk kładzie się na pracę uczestnika w okresie pomiędzy sesjami. Oznacza to, że sprawca trenuje swoje umiejętności w swoim naturalnym środowisku i wówczas dokonuje istotnych postępów w pracy nad sobą.

Sesję rozpoczyna budowanie przez prowadzącego program, poczucia bezpieczeństwa i zaufanie sprawcy. Należy tu podkreślić, że nie ma to nic wspólnego z tzw. usprawiedliwianiem stosowania przemocy przez sprawcę. Jest to natomiast pierwszy krok do „oddzielenia” człowieka od jego zachowania, co ma ułatwić wydobywanie zasobów uczestnika a w konsekwencji powstrzymać przemoc. Budowaniu bezpieczeństwa i zaufania służy rozmowa wolna od problemów. Oznacza to, że pierwsze pytania skupiają się na mocnych stronach uczestnika i odnoszą się do jego umiejętności i osiągnięć życiowych. Kiedy prowadzący rozpozna że uczestnik z absolutnym poczuciem bezpieczeństwa jest w stanie współpracować, kończy rozmowę wolną od problemów.

Następnie prowadzący nawiązuje do problemu, który spowodował skontaktowanie się sprawcy z programem. Nawiązanie takie nie służy prowadzącemu gdyż pracując w Podejściu Skoncentrowanym na Rozwiązaniu skupia się on na postępie i poprawie zamiast na problemach. Nawiązanie do problemu potrzebne jest uczestnikowi, aby ujawnił decyzję o zmianie i w ten sposób zrobił krok do przodu.

Kolejnym etapem pracy jest formułowanie przez uczestnika celu pracy nad sobą w programie. To sprawca ma wiedzieć, do czego dąży i dlatego prowadzący pomaga mu opisać to, do czego sprawca zmierza. Dobrze sformułowany cel powinien być:

- 1) Ważny dla uczestnika.
- 2) Mały.
- 3) Konkretny, szczegółowy i dotyczący zachowania.
- 4) Powinien się charakteryzować występowaniem jakiejś cechy np. jakiegoś zachowania, zamiast nieobecnością problemu np. brakiem agresji.
- 5) Musi określać raczej początek niż koniec, czyli pierwsze małe kroki uczestnika.

- 6) Winien być realistyczny i osiągalny w kontekście życia uczestnika.
- 7) Postrzegany jako wymagający „ciężkiej pracy”.
- 8) Jeśli uczestnikowi trudno jest sformułować cel prowadzący pyta o wyjątki czyli sytuacje w których uczestnik osiągnął choćby minimalny sukces w kontekście tego co spostrzega jako problem.

Jeśli uczestnik jest gotowy wziąć odpowiedzialność za zmiany prowadzący zadaje pytanie o cud. Umożliwia to nakierowanie uczestnika na sytuacje w przyszłości, kiedy problem będzie rozwiązany i będzie można zakończyć udział w programie.

Innym elementem pracy ze sprawcą są pytania o relacje. Prowadzący pokazuje poprzez nie uczestnikowi, że jego pozytywne zmiany wywołują pozytywne zmiany otoczenia, co wzmacnia jego zmiany. Pytania o relacje mogą być używane przy ustalaniu celu, pytaniu o cud i wyjątki.

Istotnym elementem procesu pracy ze sprawcą w Podejściu Skoncentrowanym na Rozwiązaniu jest pytanie o skalę. Jest ono wskaźnikiem postępów (pozwala zobaczyć jak blisko jest do celu) i umożliwia uczestnikowi wziąć odpowiedzialność za ocenę procesu. Kiedy uczestnik oceni własny postęp to łatwiej mu określić swój następny krok, który również dokonywany jest na skali. Zaplanowanie następnego kroku przez uczestnika kończy ten element procesu pracy ze sprawcą.

Ostatnim etapem pracy w procesie jednej sesji lub jednego spotkania grupowego jest przekazanie uczestnikowi/uczestnikom kluczowych informacji zwrotnych w formie komplementów odnoszących do zasobów uczestnika i poszerzających je w kontekście tej sesji. Oczywiście informacje zwrotne w formie komplementów są stosowane w trakcie całego procesu, jednak kończące sesję mają szczególne znaczenie dla uczestnika, jeśli chodzi o jego dalszą pracę między spotkaniami. Komplementy w tym przypadku nie mają nic wspólnego z tolerowaniem przemocy, lecz są afirmacją sposobu, w jaki uczestnik spostrzega siebie samego, co redukuje trudność w przyznawaniu się do porażek i tym samym zwiększa skuteczność w pracy korygującej. Przekazywaniu komplementów w całym procesie pracy ze sprawcą towarzyszy przekazywanie treści edukacyjnych jednak w taki sposób, aby one nie wzmacniały oporu sprawcy, lecz pomagały uzyskiwać przez niego postęp w pracy nad sobą. Na koniec uczestnik otrzymuje zadanie do wykonania w okresie pomiędzy sesjami.

Każda kolejna sesja indywidualna lub spotkanie grupowe rozpoczyna się od pytań badających postęp/poprawę, jakie nastąpiły w okresie pomiędzy sesjami. Badanie postępu lub zmiany buduje przekonanie uczestnika o zmienności życia i tym samym nadzieję na poprawę. W sytuacjach, kiedy uczestnik opowiada o porażkach to prowadzący przeformułowuje je w sukces. Dla osób w głębokim kryzysie stosuje się pytania o radzenie sobie. „Obwinianie” uczestnika za jego osiągnięcia służy odkryciu, a następnie spożytkowaniu tego, co sprawca zrobił, żeby przetrwać kryzys. W kolejnych sesjach stosuje się skalowanie po to, aby uczestnik zobaczył, co działa, aby iść do przodu. Kiedy prowadzący usłyszy co uczestnik może zrobić dalej wówczas sesja jest wyczerpana.

W pracy grupowej ponadto prowadzący wykorzystuje zasoby uczestników w kontekście interpersonalnym. Oznacza to że pożytkuje to wszystko co wiąże się z kompetencjami społecznymi każdego ze sprawców powierzając zadania na współprowadzenie zajęć, samodzielne negocjowanie celów i poszerzanie zasobów, samokształcenie i samopomoc. Umożliwia samorealizację i trenowanie umiejętności uczestników w aspekcie społecznym. Wykorzystuje do tego pracę w parach, małych zespołach, na forum małego zespołu lub całej grupy, przerwy w formalnej pracy. Wszystko to odbywa się w poszanowaniu autonomiczności decyzji każdego z uczestników.

W Podejściu Skoncentrowanym na Rozwiązaniu prowadzący zajęcia grupowe lub indywidualne zakłada postęp w pracy korygującej osób uczestniczących w programie. Wychodząc z tego założenia skupia się na najdrobniejszych osiągnięciach uczestników zamiast przygotowywać ich na porażki, destrukcyjne zachowanie lub kontynuowanie krzywdzenia. Takie negatywne zachowania sprawców oczywiście mogą wystąpić i prowadzący jest odpowiedzialny za to aby interweniować wobec nich łącznie z wykorzystaniem narzędzi prawnych. Interwencja taka charakteryzuje się jednak dostosowaniem do konkretnej sytuacji i koncentracją na spożytkowaniu interwencji do wzmacniania postępu i poszerzaniu zasobów sprawcy, który złamał normy i zasady współżycia społecznego.

W Podejściu Skoncentrowanym na Rozwiązaniu kluczową zasadą jest podążanie za uczestnikiem. Oznacza to, że sprawca dysponuje kompetencjami do powstrzymania przemocy, lecz może sobie z tego nie zdawać sprawy. Prowadzący w całym procesie pracy

(od pierwszego kontaktu) pomaga mu odkrywać te kompetencje. Odkrywając je musi tak to robić, aby paradoksalnie ich nie ograniczyć. Ograniczanie wiąże się z przekonywaniem, nakłanianiem, „popychaniem” sprawcy do celu, który prowadzący spostrzega jak potrzebny uczestnikowi. Natomiast odkrywaniu kompetencji uczestnika pomaga skupianie się właśnie na nich zamiast na planowaniu, reżyserowaniu i przewidywaniu za sprawcę, co powinien zrobić, aby nastąpił postęp. W związku z tym im bardziej uszczegółowione procedury pracy, (które mogą dawać poczucie bezpieczeństwa prowadzącemu) tym większe ograniczanie możliwości generowania rozwiązań przez uczestnika. Reasumując w procesie pracy ze sprawcą w Podejściu Skoncentrowanym na Rozwiązaniu o wiele ciężiej ma pracować sprawca niż prowadzący.

c) Indywidualne i grupowe oddziaływania korekcyjno - edukacyjne.

Indywidualne i grupowe oddziaływania korekcyjno - edukacyjne obejmujące diagnozę sytuacji rodzinnej i prawnej kandydata, rozpoczynają też proces zmian postaw i zachowań przemocowych. Należy pamiętać że w Podejściu Skoncentrowanym na Rozwiązaniu diagnozuje się wyłącznie zasoby uczestnika, które można pożytkować w zwiększaniu skuteczności pracy korekcyjnej. W przypadku przemocy domowej bardzo ważne jest jednak rozpoznanie i monitorowanie poziomu zagrożenia jakie wyraża osoba krzywdzona. W związku z tym powinno się badać ten poziom aby odpowiednio do niego interweniować w trakcie oddziaływań korekcyjnych. Praca w Podejściu Skoncentrowanym na Rozwiązaniu przewiduje już podczas pierwszego kontaktu ze sprawcą taki dobór metod pracy z nim, aby zapobiec wywoływaniu oporu. Kluczowe staje się wówczas wydobywanie i poszerzanie zasobów potrzebnych do osiągnięcia celów pracy korekcyjnej zamiast konfrontowanie sprawcy z obszarami destrukcji, które wywołał. W związku z tym reguły uczestnictwa w programie powinny być wspólnie ze sprawcą kreowane w trakcie trwania programu i dostosowywane do jego indywidualnych kompetencji, tak aby służyły zwiększaniu skuteczności pracy korekcyjnej.

Formułowanie celów pracy nad sobą są dokonywane przez każdego uczestnika w sposób zindywidualizowany i każdy robi to inaczej. Każdy też w niepowtarzalny sposób osiąga sformułowany dla siebie cel. W związku z tym sprawca kończy program, kiedy osiągnie

rzeczywisty, wcześniej sformułowany cel pracy nad sobą. Kiedy zdecyduje się opuścić program zanim osiągnął cel można uznać że przerwał program. Reasumując - czas uczestnictwa w programie jest zróżnicowany w zależności od tempa pracy każdego z uczestników ich zaangażowania w pracy nad sobą i zasobów, które wniósł rozpoczynając uczestnictwo w programie.

Skuteczne na tym etapie jest rozpoznanie a następnie wydobywanie i poszerzanie już istniejących zasobów uczestnika niezbędnych do skorygowania przekonań i postaw przy pomocy których sprawca usprawiedliwia stosowanie przemocy. Promowane na tym etapie będą wartości i postawy, które stanowią konstruktywną alternatywę wobec postaw wspierających przemoc. Uczestnik uzyska także możliwość ćwiczenia nowych konstruktywnych form myślenia i reagowania na rzecz utrzymywania egalitarnych relacji międzyludzkich bez przemocy. Indywidualne oddziaływania korekcyjno - edukacyjne odwołując się do zasady brzytwy Ockhama i „wyjątków” Milтона Ericssona będą wykorzystywały pozytywny potencjał sprawcy tak aby powstrzymać go od dalszego stosowania przemocy. Umożliwią mu też rozwijanie umiejętności samokontroli i współzycia w rodzinie. Jeśli stosowanie przemocy będzie dotyczyło dzieci to indywidualne oddziaływania korekcyjno – edukacyjne pozwolą sprawcy na kształtowanie umiejętności w zakresie wychowywania dzieci bez używania przemocy. Kluczowym momentem w pracy ze sprawcą będzie uznanie przez niego faktu stosowania przemocy. Moment ten umożliwi przejście z relacji „przymusowych”, „odwiedzin” lub „uskarżania” do relacji „współpracy”. To w konsekwencji pozwoli mu na zdobycie i poszerzenie wiedzy na temat mechanizmów powstawania przemocy w rodzinie. Kolejnym istotnym elementem indywidualnych oddziaływań korekcyjno – edukacyjnych będzie rozwijanie przez sprawcę umiejętności komunikowania się i rozwiązywania konfliktów w rodzinie bez stosowania przemocy. Ostatnim etapem pracy ze sprawcą będzie umożliwienie mu uzyskania informacji na temat korzystania przez niego z odpowiednich form psychoterapii jako kontynuacji pracy nad sobą.

d) Nabór i selekcja uczestników

Uczestnikami programu korekcyjno-edukacyjnego dla sprawców przemocy domowej mogą być osoby kierowane przez sąd, policję, zespoły interdyscyplinarne, straż miejską, instytucje pomocowe, kuratorów, pracowników socjalnych, pedagogów, psychologów z poradni, przedszkoli, szkół, placówek opiekuńczo-wychowawczych i innych instytucji, oraz przez każdego profesjonalistę, który zdiagnozuję daną osobę jako sprawcę przemocy domowej. Także osoby, które zostały zmotywowane do uczestnictwa w tych programach przez rodzinę lub osobiste rozpoznanie problemu.

Nabór i selekcja dokonywana będzie przez terapeutę prowadzącego program korekcyjno - edukacyjny w ścisłej współpracy z pracownikami instytucji i organizacji zajmującymi się przeciwdziałaniem przemocy w rodzinie podczas indywidualnych konsultacji na terenie tych instytucji lub/i w miejscu zamieszkania osób stosujących przemoc. Z programu mogą być eliminowane osoby z poważnymi zaburzeniami emocjonalnymi w szczególności z zaburzeniami osobowości antyspołecznej oraz zaburzeniami osobowości pogranicznej. Osobę stosującą przemoc w rodzinie, wobec której zostanie rozpoznane uzależnienie od alkoholu lub narkotyków i innych środków odurzających, substancji psychotropowych albo środków zastępczych, kierowane będą w pierwszej kolejności na terapię uzależnienia.

e) Współpraca z osobami krzywdzonymi

Celem współpracy z osobami krzywdzonymi jest zapewnienie im bezpieczeństwa poprzez uzyskanie informacji na temat doznawanej przez nie przemocy oraz ocena stopnia zagrożenia przez sprawcę. Informacje, które zostaną uzyskane w trakcie spotkania nie mogą być w żaden sposób ujawnione sprawcy przemocy domowej. Należy je zabezpieczyć w szczególny sposób.

W przypadku dzieci jako ofiar przemocy informacje uzyskujemy od opiekunów lub instytucji, takich jak: szkoła, przedszkole, inne placówki opiekuńcze, kurator, OPS i inne.

- Kontakt z osobą krzywdzoną może być osobisty (spotkanie z terapeutą prowadzącym program lub z inną osobą do tego przygotowaną). Informacje muszą być zabezpieczone przed jakąkolwiek możliwością ujawnienia sprawcy.
- Kontakt z osobą krzywdzoną może odbywać się na terenie instytucji przeznaczonej do

tego celu lub w domu osoby krzywdzonej.

- Kontakt z osobą krzywdzoną może być podejmowany drogą telefoniczną, mailową lub inną.
- Osoba krzywdzona ma prawo odmówić kontaktu.

6. Źródła finansowania

Opracowanie i realizacja programów korekcyjno – edukacyjnych dla osób stosujących przemoc w rodzinie należy do zadań w zakresie administracji rządowej realizowanych przez powiat. Środki na realizację i obsługę tego zadania, zapewnia więc budżet państwa. W związku z tym, planowanie wydatków następuje na poziomie powiatów rokrocznie, a realizacja programu uzależniona jest od wysokości Śródków przekazanych samorządowi powiatowemu z budżetu państwa na ten cel.

7. Monitoring

Monitoringowi podlegają zachowania przemocowe stosowane przez sprawcę przemocy domowej, który jest uczestnikiem programu.

Monitoring jest prowadzony w trakcie uczestnictwa w programie do trzech lat po jego zakończeniu.

- Badanie występowania przemocy domowej w trakcie uczestnictwa sprawcy w programie – minimum 2 razy
- Badanie występowania przemocy po zakończeniu programu – minimum 1 raz.
- Monitoring przeprowadza osoba prowadząca program, inna osoba lub podmiot wyznaczony do tego zadania.
- Intensywność monitoringu zależy od osoby prowadzącej program. Wskazaniem do częstszego monitoringu jest oceniany przez osobę prowadzącą program lub inne służby poziom zagrożenia stwarzany przez sprawcę wobec ofiar.
- Monitoring może być prowadzony we współpracy z innymi służbami: policją, kuratorami, pracownikami socjalnymi, asystentami rodziny i innymi.

8. Zagrożenia realizacji programu

Program korekcyjno – edukacyjny dla osób stosujących przemoc w rodzinie realizowany przez Powiatowe Centrum pomocy Rodzinie w Środzie Śląskiej, to ułożony w określonym czasie ciąg działań zmierzających do wybranej, specyficznej grupy odbiorców wymagających zaangażowania środków rzeczowych, ludzkich i finansowych. Realizacja założeń programowych wiąże się nierozzerwalnie ryzykiem wystąpienia zjawisk czy działań, które mogą mieć negatywne skutki dla przebiegu całego programu lub jego poszczególnych części. Najistotniejsze zagrożenia wiążą się z brakiem wystarczającej ilości zewnętrznych środków, finansowych, od których realizacja programu jest zależna. Ponadto, zagrożeniem dla programu może być brak dostatecznego zainteresowania adresatów uczestnictwem w jego działaniach.

Sporządziła:
Iwona Szachniewicz

PRZEWODNICZĄCY RADY

Artur Bogucki